

Å SNU STRØMMEN

Arbeid for likestilling og mangfold i tre tiår

MARIA ALMLI LINDIS SLOAN
ILLUSTRASJONER THEA JACOBSEN

Likestilling er en helt grunnleggende verdi i samfunnet vårt. Det handler om at alle skal være frie til å leve det livet de ønsker.

Skal vi nå målet om et likestilt samfunn, må vi jobbe bredt ute i kommuner, barnehager, skoler og på arbeidsplasser. Og vi må gjøre det over hele landet. KUN har over lang tid bidratt med avgjørende kompetanse og tilstedeværelse i det regionale likestillingsarbeidet og er en viktig bidragsyter til den nasjonale likestillingspolitikken. Det er en innsats jeg som likestillingsminister setter stor pris på.

Anette Trettebergstuen
Kultur- og likestillingsminister

Likestillingscenteret KUN har gjennom 30 år gjort en formidabel jobb i arbeidet med likestilling. Det er tre årtier med stor bevegelse på likestillingsfeltet som ikke har kommet av seg selv.

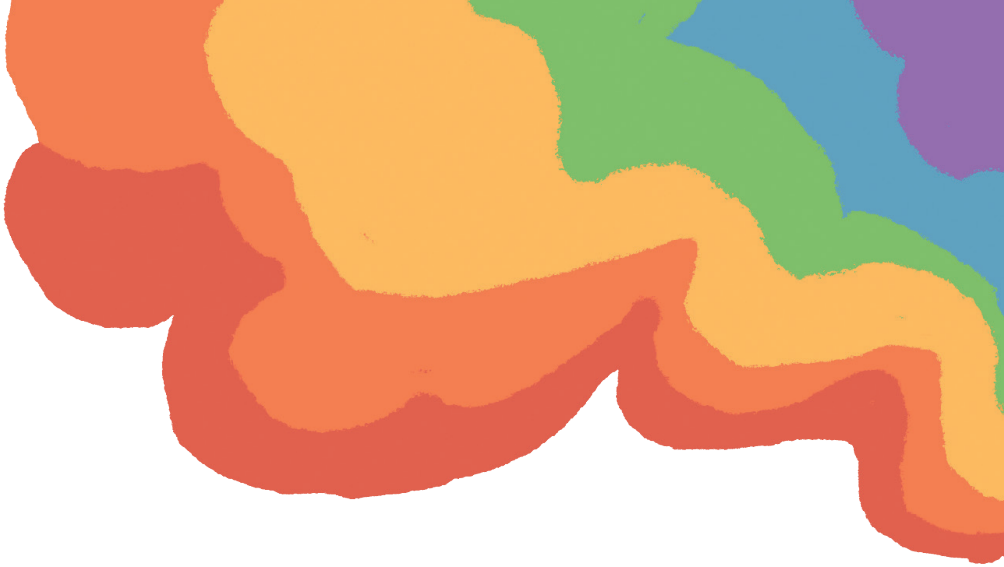
KUN har kontinuerlig tilpasset seg, og hele tiden vært et svært dyktig miljø for å fremme jenter og kvinners rettigheter og ikke-diskriminering internasjonalt, nasjonalt og regionalt.

Lokalisert desentralisert i Steigen og Steinkjer er KUN en viktig stemme i distrikts-Norge og i nord.

Aase Refsnes
ordfører i Steigen

Innhold

Det var en gang før KUN	8
Godt redskap gjør godt arbeid	20
Hvem har arbeidet med likestilling?	26
KUNs gode hjelpere	80
Hvordan skjer likestillingsarbeid?	82
Kjært barn har mange navn og logoer, KUN én forkortelse	86
Gjestehuset Nora	90
KUN likestilte tanker for framtida	99
Snipp snapp snute	101

Langt inne i en fjord, i Nordfold i Steigen, ligger et eventyrlig hus i fjæra. Huset i seg selv er ikke magisk, men det som er skapt inne i huset er kjent langt bortenfor Nordfolds bredder. Som ringer i vann, som regnbuer, har det strømmet kunnskap og verktøy ut fra huset slik at flere har kunnet leve bedre «alle sine dager». Det høres svevende ut, og i starten var også KUN et luftslott.

Hvordan luftslottet ble et ordentlig hus, og hvordan ringer og farger er sendt ut fra huset i Nordfoldfjæra, får du vite mer om i denne boka. Du får møte flere av de mange menneskene som har arbeidet for og med likestilling på KUN, i Norge og verden de siste tretti årene.

Kanskje vil du lære mer om hva likestilling, mangfold og diskriminering er? Kanskje vet du mye allerede, men ønsker å vite hvordan arbeidet for likestilling og mangfold skjer i praksis?

Vi håper fortellingene, prosjektene, glimt, minner og metoder i KUNs eventyrlige historie vil inspirere deg til å bli en likestiller, en samarbeidspartner, en av KUNs gode hjelpere.

Hva er KUN?

Det vi i dag kjenner som Likestillingscenteret KUN, er en stiftelse etablert i 1991. Stiftelsen het Kvinneuniversitetet Nord, og allerede her blir det full forvirring om hva senteret egentlig heter. Navnehistorien kan du lese mer om senere i boka. Gjennom teksten vil vi for enkelhets skyld kalle stiftelsen for KUN. Det er også det folk flest sier til daglig.

Formål i stiftelsesvedtektene

KUN skal bidra til at kvinners erfaringer og kunnskaper synliggjøres, verdsettes, anvendes, videreutvikles og dokumenteres. Stiftelsen skal være et møtested mellom teoretisk, praktisk, formell og uformell kunnskap. Det skal også være et sted for utvikling av kompetanse, nettverk, utdanningstilbud og arbeidsmetoder knyttet til kjønn og likestillingsspørsmål.

Oppgaver

KUN skal drive kompetansebygging og formidling av kunnskap om kjønn- og likestillingsspørsmål. Stiftelsen skal bidra til å profilere kjønn- og likestillingsspørsmål i regionen og være en attraktiv samarbeidspartner for regionale, nasjonale og internasjonale aktører og institusjoner.

Samfunnsoppdrag

KUN arbeider under et statlig mandat fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Sammen med de andre likestillingssentrene og Reform (Ressurscenter for menn), skal KUN drive langsiktig pådriver- og utviklingsarbeid for likestilling. Målgruppene skal være offentlig, privat og frivillig sektor og befolkningen for øvrig.

Sentrene skal bygge sin virksomhet på beste tilgjengelige kunnskap og formidle og bidra til at nasjonale faglige råd blir tatt i bruk. Sentrene har et ansvar for å frembringe et erfaringsbasert kunnskapsgrunnlag og forvalte kompetanse om praktisk likestillingsarbeid. Sentrene er oppdaterte på, utvikler og formidler kunnskap om alle diskrimineringsgrunnlag.

Det var en gang før KUN

Før KUN ble et kjent og etablert senter med vedtekter og oppdrag i samfunnet, var KUN et luftslott.

Vi skal lage et Kvinneuniversitet!

Marit Stemland

Det som gjorde meg betenkt var at det virket helt usannsynlig at vi skulle lage et Kvinneuniversitet i Steigen. Det var ikke det at jeg synes ideen var dårlig, men jeg hadde liksom ikke helt tru på at det gikk an i Steigen!

Berit Woie-Berg

Jeg aner ikke hva dere skal lage, men jeg har tro på dere!

Ragnar Kildahl, ordfører i Steigen da KUN ble stiftet.

Steigen på 1980-tallet blir av tilflyttere beskrevet som et isolert sted. Uten veiforbindelse og før internett, var lokalbefolkningen uopplyst på flere enn ett felt. «Det fantes ikke veiskilt, ikke ett eneste gatelys!» Gode liv levde de, mye kunnskap hadde de, men når det gjaldt nymotens skolegang kom mange steigværingar til kort. Særlig kvinnene. Steigen var av de siste kommunene i landet til å få ungdomsskole, og utdanningsnivået var lavt. De fleste levde av jordbruk og fiske, gjerne begge deler, og kjønnsrollene var tradisjonelle og todelte. I heimen tok kvinnene hovedrollen i omsorgsarbeidet, en rolle som med mer utdanning og nye ideal i samfunnet ellers, ble stadig mindre verdsatt.

Steigen i forhold til utdanning var jo et «u-land». Det var flinke folk. Flinke, selustendige, tenkende, handlekraftige folk, men de hadde ikke noe utdanning. Og det krevdes mer og mer.

Astri Gaarder Valberg

Kvinner, jenter, alle i den nye tida skulle ut av båt og bås, inn på skolebenken, opp og fram. Lokale politikere og særlig flere av lærerne var ivrige etter å utvikle steigensamfunnet. I Steigen som andre steder burde alle, også kvinnene, oppleve reelle valgmuligheter for eget livsløp, karriere og framtid. For å bidra til dette tok et par av de tilflyttede lærerne på 70-tallet hovedrollene i eventyret om KUN. Møt Marit og Berit.

Marit

Marit Alsaker Stemland, lærer og politisk engasjert byjente fra Bergen, kom noe motvillig flyttende til Steigen i 1974. Med seg hadde hun mannen, og avtalen var å teste ut Steigenlivet for en treårsperiode. Marit var ikke før landet i kommunen før hun ble hanket tak i.

Jeg lurer på om sånne kvinnesakskvinner lukter noe spesielt, for med en gang vi kom hit så grep de fatt i meg. Da skulle de ha en til å lede det internasjonale kvinneåret i 1975, FNs kvinneår. Det var jo egentlig midt i blinken, for jeg var veldig opptatt av kvinne, mann, rettferdighet og likestilling. Au å få snudd situasjonen som var i samfunnet. Og jeg snakket i store bokstaver.

Jeg var med i SV, som jeg var med å starte, og jeg ble leder av kommunens likestillingsutvalg. Det var der Berit og jeg ble godt kjent.

Det var opprør. Jeg ble veldig opptatt av problematikken da jeg hørte Berit Ås. Hun gjestet Universitetet i Bergen midt på syttitallet, før vi kom til Steigen. Kvinnefronten var også der, og det de snakket om fant veldig gjenklang i mine ører. Da jeg kom til Steigen var jeg egentlig godt inne i en prosess; dette var spennende, dette kan jeg godt tenke meg å gjøre noe med, engasjere meg i.

Alle fagene på universitetet var dominert av menns tanker. Menn var idealet. Det var mannsforskning, menns etikk, menns problematikk. Jeg nektet å ta forberedende fordi filosofien var så mannsdominert. – Og det var jo noe vi jobbet med på Kvinneuniversitetet senere, at vi skulle få fremmet kvinnelig filosofi, for den fantes jo!

Så var det dette med at kvinner tok de lavere gradene på universitetet. Det gikk stadig igjen, og det gjaldt meg også. Da jeg hadde tatt mine grunnfag så fikk jeg barn og ble mest mor, mens mannen min fortsatte med hovedfag. Sånn som menn skulle gjøre den gangen.

Marit ble raskt en av få kvinner i kommunestyret i Steigen, og etter en kvinnekongress i 1989, kom Marit hjem og sa: «Vi skal starte et Kvinneuniversitet i Steigen!» På kongressen hadde Marit på ny blitt inspirert av Berit Ås, denne gangen av fortellingen om etablering av Kvinneuniversitetet på Løten. Et slikt senter både trengte, kunne og skulle Steigen også ha. Spørsmålet var bare hvor og hvordan.

Berit Ås

Berit Ås (1928) er trolig Norges mest kjente feminist. Hun var utdannet sosialpsykolog og partiet SVs første leder (1975–1976) og stortingsrepresentant 1973–1977. Berit er kjent for sin innsats innen kvinnekultur, økonomi og for utvikling av de fem hersketeknikker.

Berit Ås grunnla og var styreleder for Stiftelsen Kvinneuniversitetet (på Løten) fra 1983 og tok initiativ til etableringen av Stiftelsen Kvinneuniversitetet i Norden (på Nesna) i 2011.

De fem hersketeknikker

Den norske filosofen og psykologen Ingjald Nissen lanserte begrepet «hersketeknikker» i boka «Psykopatenes diktatur» i 1945. Hans ni teknikker beskriver metoder en person eller en gruppe bruker for indirekte å herske over andre personer eller grupper.

I 1979 relanserte og populariserte Berit Ås hersketeknikkene ved å løfte frem 5 hersketeknikker særlig menn bruker for å statuere makt i møte med kvinner.

De fem hersketeknikker

- Usynliggjøring
- Latterliggjøring
- Tilbakeholdelse av informasjon
- Fordømmelse uansett hva du gjør
- Påføring av skyld og skam

Er du ikke forut for din tid, jente, kommer den aldri.

Berit Ås

Porten til verden

Marits bestemte idé om at Steigen trengte et kvinneuniversitet må ses i lys av lokale og nasjonale strømninger i tida. Mye var i endring, noe Marit og Berit fikk god innsikt i som engasjerte lokalpolitikere.

Frem til 1991 var halvøya Steigen uten veiforbindelse til resten av landet. For å komme til kommunen måtte du ta ferge til Nordfold i sør eller Bogøy i nord. Fergeanløpet i Nordfold gav grunnlag for drift av et gjestehus, Nordfold Kro, med overnatting og kafe. Da Steigen fikk det som den gang var Nord-Europas lengste tunnel og veiforbindelse til E6, ble fergedrifta lagt ned. Færre tok turen til Nordfold og gjestehuset var i ferd med å stenge dørene. «Kroa» var et hus med nye muligheter.

Allerede før veien kom, var flere i Steigen begynt å tenke i nye baner. De første oppdrettsmerdmerdene i det som skulle bli Steigens enorme havbruksnæring ble lagt ut i Nordfoldfjorden i 1988. Kommunal sektor var i omveltning, helsetjenestene skulle samordnes og ansvaret gikk fra fylke til kommune.

I 1986 var to kommuner på forsida av Dagbladet, Lurøy og Steigen. I Lurøy la hele kommunestyret ned vervene sine pga dårlig økonomi og i Steigen hadde de fått utviklingsmidler. Ordfører i Steigen, Ragnar Kildahl dro til Oslo, til Kommunaldepartementet, og fikk midler til Steigenprosjektet. – Kan noen gjøre noe annet enn landbruk og kystfiske her? Så begynte folk å snakke sammen. Dette lå nok i bunnen for det med å satse på KUN, at det var mange som hadde vært involvert i Steigenprosjektet og klar over at Steigen trengte nye næringer, nye arbeidsplasser.

Astri Gaarder Valberg

Nå var tida kommet for å organisere seg sammen. I løpet av åttitallet ble det tatt initiativ til både grunneierlag, grendelag og altså til noe så «høytsvevende» som et Kvinneuniversitet i Steigen.

Berit

Berit Woie-Berg kom flyttende til Steigen i 1974, samme år som Marit.

Min inngang i dette prosjektet var helt annerledes enn Marit sin. Bakgrunnen vår er helt forskjellig. Det var en som sa til meg da vi startet Kvinneuniversitet; «Ho Marit er kvinna, og Berit er universitetet».

Jeg var opptatt av utdanning; voksenopplæring og utdanningsveier. Jeg var nyutdanna lærer da jeg kom, og hadde kjent på at det var ikke så mange veier inn til en utdanning hvis man ikke fulgte den slaviske. Jeg var selv blitt syk og ramlet ut av skola.

Jeg var også på det foredraget med Berit Ås og var fascinert av hennes tanker. Jeg var nok feminist, men hadde ikke en sånn sosialistisk tilnærming som Marit. Det var mer at det skulle være rettferdig, at det skulle være like muligheter for alle.

Jeg var også opptatt av å få verdsatt kvinnekunnskapen, kvinneerfaringene, kvinneforskninga. At også den praktiske kvinnekunnskapen skulle bli verdsatt i jobbsammenheng, i betaling osv. Alt håndarbeidet var jo gratis, men alt snekkerarbeidet betalte man for.

Det som fascinerte meg med Kvinneuniversitetsideen var det at det skulle være et møtested; et sted hvor disse tingene kunne smelte sammen til et grunnlag for å forstå, bli synlig. Til å bli en bidragsyter i samfunnet, enten det var politikk, planleggingsarbeid eller hva det måtte være.

Noe av det vi jobbet frem i prosjektet, var at stiftelseskapitalen skulle være rene penger på bok, slik at om det ikke gikk, så kunne Kvinneuniversitetet etablere seg hvor vi ville, vi var ikke bundet av bygningen.

Vi gikk til alle kommunene i Salten og ba om 10 kroner per kvinnelige innbygger. Det var bare mannlige rådmenn og det var bare mannlige ordførere, og jeg tenkte «Hvordan skal jeg få dem til å tenne på ideen?» Jeg visste jo det kunne være turbulent i noen forhold, så jeg brukte småbarnspedagogikken. Jeg snakket om kunnskapen til mødrene og mulighetene for døtrene. Jeg snakket ikke om konene, samboerne og sånt noe, det turte jeg ikke. Vi snakket om mødrenes kunnskap, at det var viktig å verdsette alt de hadde gjort som ikke fikk anerkjennelse, og at de aldri fikk betalt, og om mulighetene til døtrene. Da smeltet de,

det var viktig for disse fedrene, hehe. Det var veldig strategiske innlegg. På den måten fikk vi stiftelseskapitalen på plass.

Vi fikk pengene høsten 1989, så jeg reduserte min stilling som lærer, jobbet 60 % i skolen og 40 % med dette prosjektet. Så ansatte jeg for første gang en person i halv stilling, Else Marie Paulsen. Jeg hadde aldri vært arbeidsgiver, og jeg visste jo ikke hva vi skulle gjøre, men vi hadde fått penger så vi måtte bare jobbe, sette i gang.

Det å snakke med Marit og Berit var en vitamininnsprøytning. Nå hadde de kontakt med den og den... De visste jo ikke selv hva det skulle bli, men... Astri Gaarder Valberg

Sommeren etter, i 1990, reiste initiativtaker og makker Marit på et planlagt lengre opphold i Afrika. I følge Berit var beskjeden fra Marit klar: KUN måtte være ferdig når hun kom tilbake. Men før Marit reiste, rakk de en viktig tur til Honningsvåg sammen.

Marit

I 1990 dro vi til Honningsvåg, til Nordkalottkvinnekonferanse og presenterte prosjektet der, og vi etablerte et ganske stort nettverk. Mange av dem vi traff på den Nordkalottkonferansen ble samarbeidspartnere senere.

Berit

Våren 1991 skulle vi finne et egnet hus som kunne romme undervisning, kurs og hvor folk som kom utenfra kunne komme og bo mens de var på kurs. Det var jo viktig når vi var i Steigen.

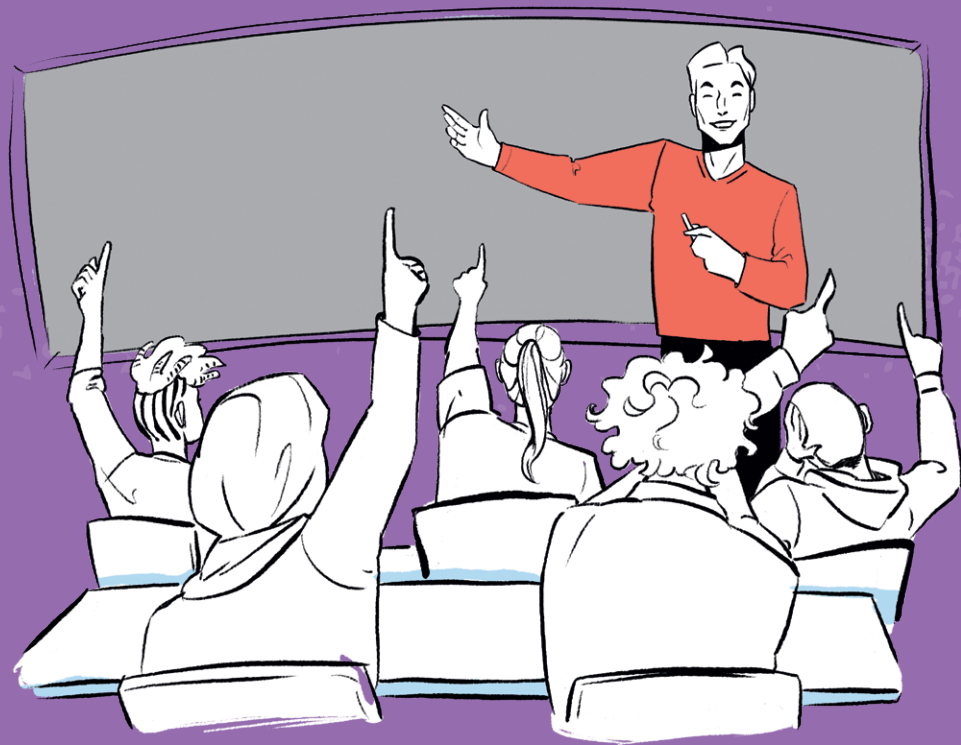
Da vi fikk tilbud på dette huset, så måtte kommunen inn med kapital for at det skulle utløse støtte også i fylkeskommunen. Da fikk vi altså et enstemmig vedtak i kommunestyret på en million. Det var ganske sterkt. Det var veldig mye penger.

Vi overtok et vertshus med 11-12 overnattingsrom og en kafe. Nede var det diskotek, en svart- og rødmalt bar og pub. Dette skulle vi lage til et klasserom som skulle stå klart til skolen begynte i august, og dette var i juni. Alt ble gjort på dugnad. Vi jobbet elleve timer hver dag. Jeg hadde én søndag fri den sommeren.

Mer om hvordan det gikk da Berit og gjengen ble kastet inn i hastig oppussing, parallelt med at de litt brått ble gjestehusdrivere, kan du lese mer om i kapittelet om Gjestehuset Nora.

Til KUN for å gjøre seg kloke

Berit

Skoleetaten på fylket gikk inn for at vi skulle ha noen lokale tilbud, med grunnskole og senere videregående skole. Også la arbeidsmarkedsetaten i en pott som AMO-kurs. Da fikk vi etablert to stillinger, pluss at vi hadde ho Elbjørg. Noen kom inn gjennom arbeid på trygd. De var arbeidsledige og fikk starte der, før de kunne begynne i ordinært arbeid etterpå.

Det som er viktig, er at vi kom i gang med grunnskole for kvinner. Det var et par menn òg. Mange hadde bare 7 års folkeskole.

Marit

Det var gjerne lokale kvinner litt oppi årene. Den eldste tror jeg var seksti, og de var veldig motiverte. Midt på dagen hadde vi en pause hvor de kunne gjøre lekser, slik at når de kom hjem så hadde de fri. De skulle ikke «plage» resten av familien med studiearbeid.

De var så takknemlig at de visste ikke hvilken fot de skulle stå på, fordi de som sekstiåringer hadde fått anledning til å ta fagutdanning. Det syntes jeg var store øyeblikk. Det var veldig mange godord i forbindelse med at vi drev den lokale undervisningen.

Berit

Også fikk vi i gang etablereropplæring. Vi hadde tre runder med etablereropplæring. Også fikk vi planer for videregående skole mens vi jobbet frem ledelsesstudiet, altså høyere utdanning.

Den gangen var det jo ikke sånne digitale studier, nettkurs og sånt. Det var å komme på samlinger her. Vi hadde engelskkurs på sommeren med en fantastisk engelsklærer fra London.

Vi hadde opptil 52 på lønningslistene med alle lærerne som var innom og hadde forskjellige timer. Vi bygde opp langsomt fra de to faste stillingene, og to som var finansiert gjennom trygd, til vi ble fire faste. Også økte vi oppi sytten.

Dette med at vi hadde møteplasser for de som var motivert for å få seg en utdanning og gå skole, og de som skulle bygges opp... Vi hadde jo kurs for å bygge selutillit, motivasjonskurs. Det var veldig ulike grunner for hvorfor studiene var her. Ledelsesstudiet var for folk som var i arbeid, og som tok studiet samlingsbasert for å ta et grunnfag. Etablereropplæringen var for folk som ville starte sin egen bedrift. Det var en annen gruppe. Og når vi mobiliserte til sykepleierutdanning og lærerutdanning, så var det mer lokal rekruttering.

Vi hadde også veiledningskurs for å få fokus på hvordan gjør vi, hva gjør vi med problemstillinger i ledelsesgruppa. Det hadde vi mye rundt omkring; kollegaveiledningsmetodikk osu.

Vi har slikt å gjøre, slikt å føre, så fører vi vel det!

Berit

Parallelt med at vi gjorde dette, begynte vi å ha kontakt med Foreningen Norden og Nordkalottsamarbeidet. Så kom vi inn i Russlandssamarbeidet gjennom fylkeskommunen, og gjennom dette inn i Barentssekretariatet og Arktisk Råd. Vi fikk veldig mye nettverk i nord. Russland, Finland, Sverige spesielt, og etter hvert hele Arktis, Canada...

Medlemskapet i nettverket Femina Borealis, med engasjerte feminister som særlig hadde tilknytning til universitetene på nordkalotten, ble en skikkelig vitamininnsprøytning for KUN. Blant annet ble boka "Kvinne i et nordlig landskap" med Sylvi Inez Liljegren som redaktør utgitt gjennom dette samarbeidet.

I disse prosessene ble det ansatt fagfolk som jobbet frem dette med å få likestillings- og kvinneperspektivet inn i samfunnsplanleggingen. Det ble på en måte en døråpner til mye av det europeiske og internasjonale arbeidet. For likestillingsprosjekter innenfor EU, mot NORAD og Sør-Afrika, og etter hvert også inn mot FN og Arktis Råd. Utenriksdepartementet syntes vi leverte god dokumentasjon og godt arbeid, så de åpnet mange dører for oss etter hvert.

Jeg husker en gang rett før jul, jeg tror det var sånn midten av desember, så ringte de fra Utenriksdepartementet og spurte om vi trengte 200 000 kr? – Hva, sa jeg, vi har jo ikke søkt på noe? – Nei, men vi har 200 000 igjen før årets slutt, også tenkte vi om dere har en god ide, så kan vi kanskje overføre dem? Vi fikk de pengene også jobbet vi etterpå med å jobbe det opp imot Arktis, Russland... Jeg husker ikke helt hvordan vi brukte alle pengene. Vi fikk velvilje fra en del departement osu.

Parallelt med dette, så gikk jobben med å komme inn på statsbudsjettet. Det var Utdanningsdepartementet som slapp oss inn på statsbudsjettet og argumenterte som studiesenter.

Marit

Jeg jobbet mye i forhold til Nordkalotten. Russland, blant annet. Det var veldig mange reiser til Murmansk, til Petrozavodsk, byer i Russland hvor vi hadde samlinger i nettverket vårt, eller prosjektene våre.

Vi jobbet med krisesentre. Russland hadde jo ikke krisesentre før, så de skulle etablere sine krisesentre. Sverige hadde lang tradisjon for krisesentre, vi hadde kort tradisjon for krisesentre, og Finland hadde sin helt egen tradisjon for krisesentre. Vi kunne ikke overføre noen av våre opplegg på de andre, for de hadde helt forskjellige forutsetninger.

I Norge var det veldig mye dugnad forbundet med krisesentrene før. Det var ikke så mye betalt arbeid. Krisesentrene var gjerne et sted hvor noen kunne bo, hvor det var en blanding av lånte og gitte møbler og senger. Mens i Sverige var det mye mer profesjonelle krisesentre. De var opptatt av formen og innholdet.

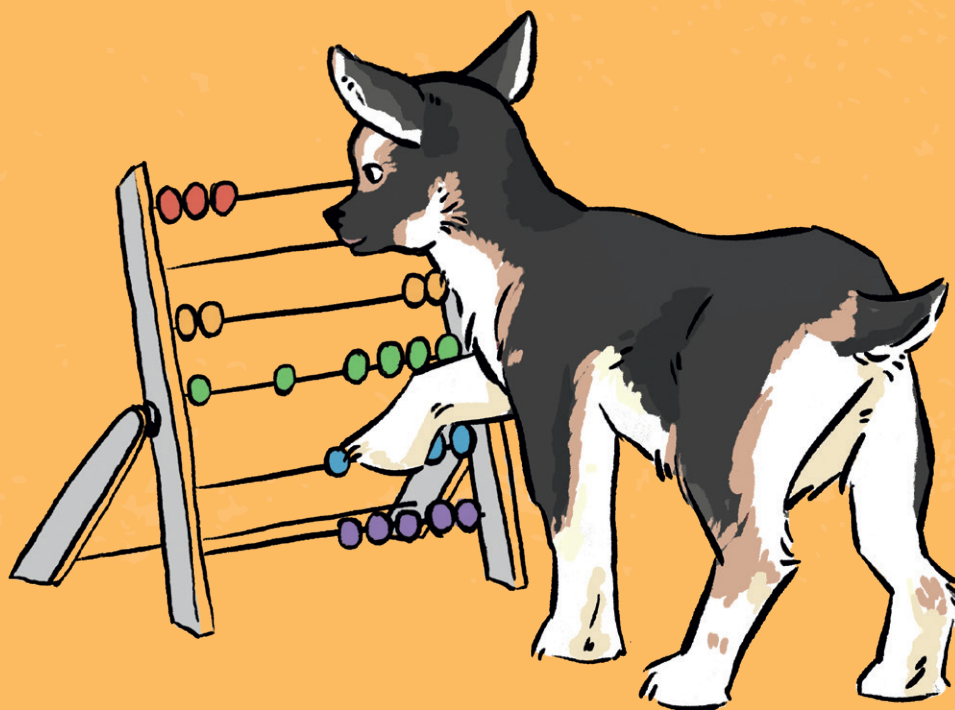
Slik gikk det til, den første tida, da huset i fjæra gikk fra å være et møtested ved porten ut av Steigen, ved fergeleiet, til at huset igjen åpnet for verden på nye måter. Astri Gaarder Valberg, som du møter senere i boka, forteller at for henne ble KUN et «vindu til verden», med alle prosjektene, foredragskveldene, alt som foregikk. KUN gav inspirasjon til folk lokalt, og enda lengre enn langt.

Men ingenting hadde blitt uten en dristig idé, noen til å samarbeide og gjennomføre. Marit og Berit var vanskelige å målbinde, det gav resultat og inspirasjon som sitter i veggene vel tretti år senere.

De var ganske forskjellige og samtidig greide de å ha respekt for hverandre. Det synes jeg var fascinerende. Ikke noe sånn «kjerringgreier». De var veldig bra for oss ungjentene.

Ingunn Limstrand

Å, nå telte hen deg og!

Når vi sier likestilling, vil de fleste av oss tenke på kjønnslikestilling, og gjerne kvinner og menn i arbeidslivet. I 1991 var 76 % menn og 62,4 % kvinner i Norge i arbeid, en forskjell på 13,6 prosentpoeng. I KUNs levetid har situasjonen endret seg, i 2021 var gapet mellom kvinners og menns deltakelse i arbeidsstyrken redusert til 5,6 prosentpoeng, da var 74,9 % av menn og 69,3 % kvinner i arbeidsstyrken i Norge.

Men den viktigste endringen er at KUN nå jobber med alle diskrimineringsgrunnlag. Likestillingsbegrepet går utover kjønnslikestilling og inkluderer også likestilling for mennesker med ulik funksjonsevne, alder, etnisitet, kulturell bakgrunn, seksuell orientering, osv. Det er ikke alle disse vi finner tall på i SSBs registre, men noen interessante endringer finner vi likevel:

De siste fem årene har antall innvandrere blant barnehagelærerne økt med 17 %.

I 1990 var det 10 europeiske studenter som tok sin doktorgrad i Norge, dette hadde økt til 298 i 2021.

Antall registrerte arbeidsledige personer med nedsatt funksjonsevne i alderen 15-24 år har gått ned 64 %, fra 14,6 % til 9,4 % de siste 14 årene.

Gjennomsnittlig månedslønn for personer i aldersgruppen 62 år og eldre har økt med 13 % fra 2016 til 2020.

Alle tall fra Statistisk Sentralbyrå, ssb.no.

Øvelse: hva burde vi telle?

Gå inn på ssb.no og kikk på Befolkning: Faktaside om likestilling. Klikk deg litt rundt og se hva som telles, og hvordan SSBs analytikere tenker om forskjeller og likheter de finner. Mye handler om kjønnsfordeling i privat og offentlig sektor, lønn og arbeidstid. Arbeidsfordelingen privat er gjerne vist ved menns uttak av foreldrepermisjon.

Hvordan stemmer tall og analyser hos SSB med hvordan vi snakker om likestillings-ståa i Norge i dag?

Godt redskap gjør godt arbeid

Om vi forventer at kvinner skal gjøre det samme som menn, må vi lære dem de samme tingene.

Platon

Likestilling bør være helt fundamentalt i samfunnet; at alle er ansett likeverdige, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, etnisitet eller religion.

Aase Refsnes, ordfører i Steigen

Hvem står svakest i landet her?

Berit gjentar ofte at da KUN ble etablert i 1991, var det med en tanke om at om 10 år, da ville KUN ha utspilt sin rolle. Slik gikk det ikke. I stedet har utviklingen av likestilling i Norge, i politikk og praksis, speilet aktivitetene til KUN. Prosjektene som jobbes fram og hvem som jobber med dem, er direkte svar på behov for oppretting av ulikhet og urettferdighet i samfunnet.

De opprinnelige vedtektene bestemte at stiftelsen Kvinneuniversitetet Nord skulle ha som formål «å utvikle og formidle verdier og kunnskaper forankret i et kvinneperspektiv ved å:

- gi kvinner i landsdelen muligheten til å videreutvikle og styrke:
  - kvinnekulturen
  - nettverk og fellesskap
  - tilhørighet og identitet
- synliggjøre og oppvurdere kvinners erfaring, innsats og betydning
- gi kunnskaper som gir større mulighet til:
  - yrkesaktivitet og økonomisk uavhengighet
  - økt selvtillit
  - økt innflytelse der beslutninger treffes
- fremme likestilling og likeverd»

Punktene i vedtektene skulle svare ut det blant andre Marit og Berit mente, at et mannsdominert og akademisk fokus førte til nedvurdering og usynliggjøring av viktig, ofte kvinnelig, kompetanse. Kapitteloverskriften er hentet fra eventyret om kjerringa mot strømmen, og de første årene var det mye motstrøms tenking på KUN.

Overalt så jeg dette mønsteret hvor kvinner var usynlige, eller de ble ikke sett på som reelle deltagere og medlemmer i samfunnet. Og det synes jeg var sabla urettferdig, så det skulle vi gjøre noe med!

Marit Alsaker Stemland

Klippe? Skal det ikke være lov å skjære nå heller?

Når noen sier at de er så imot kvotering, så tenker jeg at det var 120 års kvotering av menn. Du måtte være mann for å bli valgt. Du kunne ha kone som var klokere enn deg, du kunne ha arvet din formue fra din mor og du kunne ha fire søstre som var mer ressurssterke enn deg, men du ble valgt fordi du var mann. Du måtte være mann for å bli valgt i alle posisjoner. Det var kun kjønn som gjorde at du ble valgt, og det var det ingen som sa noe til!

Berit Woie Berg

Kvinnens situasjon har forandret seg mye de siste 50 årene. Jeg husker hvor glad mora mi var på slutten av 60-tallet da barnetrygden ble overført på mødre. Pengene de hadde var «eggpenger». Det var skam om kvinnene tok seg jobb, for det betydde at mannen ikke greide å forsørge familien sin.

Astri Gaarder Valberg

I 2007 ble vedtektene endret til at stiftelsen skulle

«bidra til at kvinners erfaringer og kunnskaper synliggjøres, verdsettes, anvendes, videreutvikles og dokumenteres. Stiftelsens skal være et møtested mellom teoretisk, praktisk, formell og uformell kunnskap. Det skal også være et sted for utvikling av kompetanse, nettverk, utdanningstilbud og arbeidsmetoder knyttet til kjønn og likestillings spørsmål.»

Endringene i vedtektene fulgte endringer i norsk likestillingspolitikk og -arbeid. Fokus ble flyttet fra at likestilling handlet om kvinner, til at likestilling havnet om begge (etter hvert alle) kjønn. Mannsrolleutvalget hadde i årene 1986-1991 jobbet med menns likestillingsutfordringer, og lagt fram en NOU som pekte på at foreldrerollen var viktig også for far. I 1993 ble fedrekvoten innført, og i 2007-2008 kom Mannspanelet med en ny runde innspill for å synliggjøre likestillingsutfordringene menn møter.

Likestilling handler for meg om helt enkle, grunnleggende krav: om selubestemmelse, om frihet fra diskriminering og om lik rett til lik samfunnsdeltagelse. Hege Skjeie

Skjeie-utvalget

I 2010 nedsatte regjeringen Likestillingsutvalget, et offentlig utvalg som skulle utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. Utvalgets leder, professor Hege Skjeie, skulle sørge for at utvalget leverte en utredning for å legge grunnlag for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk innen august 2012. Det gjorde de også. Utredningene NOU 2011:18 Struktur for Likestilling og særlig NOU 2012:15 Politikk for Likestilling var framragende arbeid som KUN fortsatt bruker aktivt i arbeidet for likestilling.

Fra politikk for likestilling (NOU 2012:15 p 57)

Likestilling er grunnleggende sett et spørsmål om rettferdighet. Å være likestilt er noe hver og en av oss har rett til, som en følge av den respekt hver og en av oss har krav på som personer. Et samfunn som ikke garanterer borgerne denne respekten og de rettighetene og det medborgerskapet som følger, er et urettferdig samfunn.

Motsatt er et likestilt og rettferdig samfunn et samfunn der alle borgere deltar i samfunnet på like vilkår, og kjønn, klassebakgrunn, etnisitet, hvor man befinner seg i livsløpet og andre forhold som er utenfor den enkeltes kontroll ikke forringer vedkommendes levekår og livsmuligheter. Prinsippet krever at statens politikk tar som utgangspunkt at ethvert individ skal vises respekt og anerkjennes verdighet, og at mennesker behandles som mål i seg selv.

I Struktur for Likestilling-utredningen ble det anbefalt at de regionale likestillingssettene (KUN, Likestillingssettet på Hamar og Senter for likestilling i Agder) burde gå inn som regionale likestillingssette, underlagt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, (Bufdir). Dette ville endret settene sine rolle i svært høy grad, men etter regjeringsskiftet i 2013 ble planene skrinlagt. Kanskje var det like greit?

Jeg vet ikke om det hadde vært gøyere å bli styrt på hva man skulle jobbe med og hvordan man skulle jobbe. Lise Østby

Ny Likestillings- og diskrimineringslov

En annen storendring som har hatt virkning på KUNs arbeid, var da Likestillings- og diskrimineringsloven (2017) erstattet den gamle Likestillingsloven, Diskrimineringsloven om seksuell orientering, Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og Diskriminerings-loven om etnisitet.

Den nye lovens formål er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av:

- **kjønn**
- **graviditet**
- **permisjon ved fødsel eller adopsjon**
- **omsorgsoppgaver**
- **etnisitet**
- **religion**
- **livssyn**
- **funksjonsnedsettelse**
- **seksuell orientering**
- **kjønnsidentitet**
- **kjønnsuttrykk**
- **alder og andre vesentlige forhold ved en person**

Med den nye loven i 2017, fikk KUN nye diskrimineringsgrunnlag å forholde seg til. Det ble også pekt på at folk som har flere av disse identitetene møter andre og større utfordringer enn de som bare setter kryss i én boks.

Interseksjonalitet

Interseksjonalitet handler om å se sammenhenger mellom ulike sosiale grupperinger som kjønn, klasse og etnisk bakgrunn, og hvordan de samlet påvirker leve- og livsvilkår. Det er helheten som teller. Kjønnsdiskriminering, rasisme og homofobi kan ikke ses bare som separate fenomener.

Opphavskvinnen til begrepet er den amerikanske juristen Kimberlé Crenshaw, som først beskrev begrepet, denne måten å analysere verden på i 1989. Hennes utgangspunkt var svarte kvinners situasjon i USA og hvordan de blir rammet både av sexisme og rasisme samtidig. Ideen om interseksjonalitet har inspirert feministisk forskning og debatt i flere tiår, i Norge mest etter årtusenskiftet.

Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging

Dagens lov tar fortsatt særlig sikte på å bedre kvinners og minoriteters stilling, og den skal bidra til å bygge ned samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes. Med likestilling menes likeverd, like muligheter og like rettigheter.

CRPD

De siste årene har KUN hatt fokus på CRPD. CRPD (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) er FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Konvensjonen er ikke tatt inn i norsk lovverk ennå, men det jobbes (2022) med hvordan dette kan gjøres. KUN har særlig jobbet sammen med FFO (Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon) på dette feltet, med fokus på hvordan kommunene kan bruke CRPD i sine tjenester.

***Jeg beklager at Norge ga uttrykk for at
man ikke aksepterte skeiv kjærlighet.
Menneskers kjærlighet.***

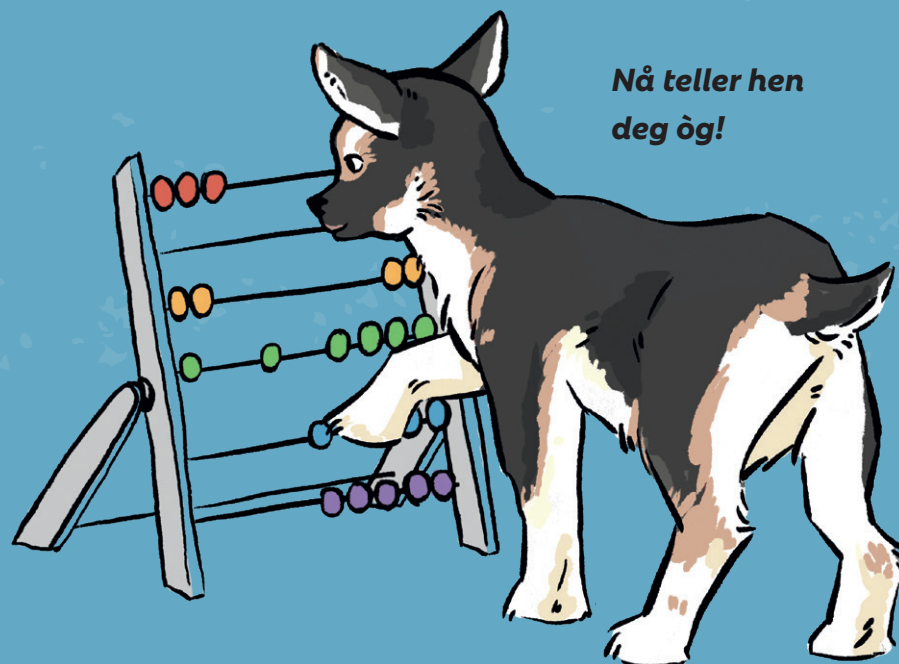
***At norske myndigheter straffeforfulgte
og dømte disse menneskene er dypt
alvorlig. Det samme er skylden og
skammen paragrafen påførte dem.
Loven førte til at skeive opplevde grov
fordømmelse og diskriminering.***

Statsminister Jonas Gahr Støre, april 2022.

**Unnskyldningen kom 50 år etter at homoseksuell omgang
mellom menn ble avkriminalisert i Norge.**

Hvem har arbeidet med likestilling?

Alle eventyr har sine helter, det har også KUN. Det å arbeide for likestilling og økt mangfold i samfunnet krever mot, motstand, forståelse, kunnskap og kreativitet. Ikke minst kreves sans for rettferdighet og god evne til å telle.

**Nå teller hen
deg òg!**

I dette kapitlet vil du bli kjent med mennesker og høre om organisasjoner som har jobbet for likestilling på, med og rundt KUN. Mange flere enn de som blir nevnt har satt sterke farger på KUN og likestillingsarbeidet i landet her. Vi får dessverre ikke nevnt alle, men har valgt å la noen få stemmer dele flere minner, ta deg lengre med på sin ferd. For noen betød det også å flytte lengre enn langt, mot strømmen, for å arbeide med det de brenner for. Arbeid for likestilling og mangfold byr på utfordringer og gir muligheter. Kanskje vil du oppdage hvordan små, litt magiske tilfeldigheter stadig har bidratt til å omforme KUN. De fant, de fant...

For deg som blir nysgjerrig på alle de andre historiene, menneskene og prosjektene finnes mer å lese på KUNs nettside, i prosjektrapporter og årsmeldinger. Bakerst i boka finner du en liste over alle som har vært ansatt på KUN.

På rockeklubb i NY

Lise Østby
(ansatt på KUN 2004-2006)

Lise flyttet til Steigen i 2004, som en rockestjerne. I alle fall så hun sånn ut, med svarte klær, skinnjakke og rocka sveis. Spilte bass i band gjorde hun også, i Oslo, hvor hun hadde vokst opp.

Jeg følte meg veldig annerledes. Byfrøkna som kom og skulle bo i Nordfold.

Jeg skulle prøve å blende inn i lunsjpraten og hadde fått med meg at tjelden pleide å komme 13. mars eller noe sånt, det var liksom én dag den pleide å komme. Jeg tenkte på fuglen som den med et guttenavn på K, og sa; «Jeg så at Kalle hadde kommet i går, er det noen andre som har sett ham, eller?» Jeg tenkte at tjeld het Kjell og så blanda jeg med Kalle. Da følte jeg meg jøvelig dum.

Det var stillingen som gjorde at jeg flyttet til Steigen. Mamma og pappa hadde sett utlysningen i Dagbladet og klippet den ut til meg. Da jobbet jeg som daglig leder på en kafé og de mente vel jeg burde få en jobb som passet bedre til utdannelsen min, når jeg først hadde tatt den.

I utgangspunktet hadde jeg nok tenkt at jeg skulle jobbe nærmere hjemme. Jeg bodde i Oslo, og der var livet, men jeg er ekstremt glad for at jeg tok sjansen. Jeg tenkte: Det er en drømmejobb, og den er langt unna, jeg er en byfrøken, men jeg tør det. – Bo i Nordfold, såklart!

Møtet mitt med Steigen var overveldende, men også veldig kult! Det var sommer og sol, jeg tok hurtigbåten fra Bodø og fikk Steigen fra sin vakreste side. Jeg hadde vel knapt vært på jobbintervju før, og så ble jeg påspandert en tur til et sånt fantastisk sted, det var jo i seg selv veldig eksotisk! Og overnatte på KUN.

Jeg følte jeg fikk litt sånn flying start på arbeidslivet. Å få jobbe med noe som jeg både kunne noe om, brant for, og hadde utdanning i. Det var veldig relevant, jeg hadde en master i Gender og Development.

Å jobbe på KUN er en fantastisk mulighet for folk som er akademisk utdannet, driver med forskning og utvikling, og vil bo i distriktene. Det er en uvanlig arbeidsplass fordi den ligger der den ligger. Den type jobb får man lett i byene, men det er ikke så mange mindre steder som har sånne typer arbeidsplasser.

Det er nok lettere å forstå at mennesker som i tillegg har friluftsinnteresser, som vil «opp på en topp hver dag», søker seg til KUN, men jeg hadde ikke det utgangspunktet. Jeg likte at naturen var der, og likte å bruke den, men det var ikke derfor jeg kom dit.

Mange som vokser opp i Steigen, eller på små steder, bor før eller siden i en by i en periode. For å studere eller jobbe, de får erfaring med byer nesten automatisk. Men det er ikke så mange, tror jeg, som er født og oppvokst i en by, som lever noen år på landet. Det er en erfaring jeg har fått med på kjøpet, som jeg synes er veldig kul. Da skjønte jeg mer av forskjellige måter å leve på i Norge, hvordan man må eller kan ordne seg i forskjellige størrelser. Erfaringen bidro nok til at jeg senere fikk jobben med å arbeide med regional utvikling i Kommunaldepartementet.

Tjelden og «lunsjørna» lever tett på folket i KUN-fjæra.

Jeg skjønte mer hvordan jeg fungerer i andre situasjoner. Plutselig måtte jeg ha bil, det har jeg jo aldri i Oslo. Jeg fikk firehjulstrekket og synes den var drittøff. Men det var det jo ingen andre som skjønte; at jeg var veldig tøff når jeg kjørte rundt i den, for det gjorde jo alle! – Fillern at ikke vennene mine kan se meg nå, ratte rundt her, tenkte jeg!

Det er et annet liv å være avhengig av bil. Helt fra jeg jobba på bar, så hadde jeg vært misunnelig på de som gikk og tok seg en fredagspils etter jobbuka. Vi som jobba på bar var jo der allerede, og tok bare en øl etter jobb. Men da jeg kom til KUN, så var den nærmeste puben en halv times kjøretur unna, noe som aldri var aktuelt. Den var jo aldri åpen heller, kanskje klokka åtte på fredag dersom det kom noen.

Jeg husker også at jeg så sånne TV-serier fra New York hvor alle gikk rundt med sånn take-away-kaffe på vei til jobb, og da tenkte jeg at det skal jeg også gjøre når jeg ikke jobber på kafe lenger. Det funka heller ikke helt i Nordfold... Men jeg hadde jo gåaustand til KUN, da, så jeg gikk jo på jobb. Det syntes jeg var fint. Gåaustand til KUN og til Coopen.

Et av prosjektene jeg begynte med var følgeevaluering av et EU-prosjekt hvor man skulle øke kvinneandelen i EU-parlamentet. Det var fokus på Hellas, Storbritannia og Ungarn, Italia var visst også involvert, og prosjektledelsen var i Hellas.

Jeg følte nok at de mente jeg burde vært greiere med dem, siden vi jobba sammen, men det var jo min rolle å evaluere og se det litt utenfra. Jeg husker ikke at jeg oppleude det som noe problem, men jeg tror det var fordi jeg var ung og modig. – Neida, sånn her skal det være, liksom, vi skal ikke drive på med noe sånn vennskapsgreier.

Det kan hende jeg ville syntes ting hadde vært vanskeligere om jeg hadde vært voksne. Jeg var ung og modig og tenkte «det løser seg», eller «nei, sånn gjør ikke vi det».

KUN gav en jobberfaring som var dypere enn det man ville fått i en annen forskerjobb. Det at man ble kastet ut i prosjekter som man måtte ta ansvar for fra A til Å. Det var ikke sånn at man leverte et notat videre, og så skulle noen andre presentere, eller gjøre resten av jobben. Som faglig medarbeider måtte du gjøre eller være involvert i alt. Det var en veldig bra måte å lære på!

Jeg følte en stolthet i det å komme fra KUN, at man fikk en slags pondus. Vi var litt annerledes og folk ble overraska over å høre at vi fantes. – Joda: Det finnes et Kvinneuniversitet, og det ligger i Steigen.

Det var mye jobb og mye reising, men det å få lov til å dra rundt i Europa og treffe damer som jobbet med de samme målene, å være KUNs representant, eller Norges representant i samarbeidsprosjekter ute i verden...

Jeg fikk være med FOKUS til kvinnekommisjonen i New York et år. Det var jo helt fantastisk. Å få være der og møte NGO-delegasjonen gjennom FOKUS. Møte kvinneaktivister og forskere, folk som var aktive på feltet fra hele verden. Det var hundrevis av møter å velge mellom, også var jeg jo i New York, liksom, som en del av jobben! Utrolig kult. Jeg har vært der flere ganger senere, men har fremdeles den følelsen av hvor kult det var første gang. Alt var som på film. Gule taxier og høye hus. Det var en utrolig morsom opplevelse.

FOKUS – Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål
– er en paraplyorganisasjon med 48 medlemsorganisasjoner (deriblant KUN) i Norge. FOKUS jobber for å styrke kvinners rettigheter og muligheter gjennom programarbeid i syv land i Afrika og Latin-Amerika, og gjennom politisk pådriverarbeid i Norge og internasjonalt.

NGO står for non-governmental organization og er en samlebetegnelse på ikke-statlige, frivillige organisasjoner.

– Og det husker jeg; at jeg tok med to studentprester som jobbet med ett eller annet kvinnefokus, på CBGB, en legendarisk rockeklubb i New York som la ned et par år etter. Jeg er så glad for at jeg fikk vært der, og så tenker jeg så gøy for de prestedamene å ha vært på CBGB! Der var det doer uten dodører og helt nedtagga. Ordentlig sånn punkerbule. Jeg synes jeg gjorde en god jobb med å få de to damene med dit, hehe.

Vi hadde sekretariatsansvar for kritesentersamarbeidet i Barentsregionen. Da var jeg i Murmansk en gang og holdt et innlegg for damer som, jeg vet ikke helt hua status var, men de var ikke i jobb. Jeg tror det var en del av noe arbeidsutviklingsprogram for de damene og jeg snakket til de kvinnene om kvinners rettigheter og menneskerettigheter. At man kan kreve ting. Man skal ikke bare være glad for en jobb, man har faktisk rettigheter. Og som kvinne kan man kreve rettigheter i ekteskapet. Sånne ting som vi er kommet ganske langt med i Norge – vi er ikke framme her heller, men det var litt sjokkerende å se hvor langt unna det de var. – De var jo ikke dumme eller stilte for lite krav, men de hadde bare ikke den louamma å forholde seg til. Jeg tror kvinner i Norge, selv når de opplever noe vanskelig, vet at det er brudd på en lou, at sånn burde det ikke være, liksom. Men der var man så mye lenger unna å kunne kreve sin rett som kvinne. Det følte nyttig. Kirkenes og Murmansk er ikke så langt unna hverandre, men langt unna likevel. Kanskje sådde jeg noen frø i hodene til de damene. Ikke at jeg kom som en frelser, liksom, men jeg kunne si noe som de kanskje ikke var bevisst på fra før. – Så spørres det hvor mye de kunne få gjort med det, men da hadde de i alle fall hørt det.

Etter at Lise forlot KUN har hun jobbet med regional utvikling i Kommunaldepartementet, i Nordisk ministerråd og med likestilling i Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet). Her samarbeidet hun med KUN på nye måter.

I Bufdir hadde jeg ansvar for kontakten med KUN i noen år. Jeg hadde ansvaret for bevilgningen som gikk fra BLD [daværende Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet] til Likestillingssettene. – Så først, da jeg var på KUN, så jobbet jeg med å få etablert de regionale likestillingssettene, var på lobbemøter hos statsråden og alt mulig sånt, og noen år senere så jobbet jeg med å forvalte tilskuddet til KUN. Det var jo litt morsomt.

I Bufdir brukte vi KUN til prosjekter av forskjellig slag. Jeg hadde dialogmøter med dem noen ganger i året.

KUN har vært veldig flinke til å skjønne hvilken plass de må ha. At de må gå fra bare kvinnelikestilling til å ta med seg resten av mangfoldsbegrepet. Å utvide hva man jobber med og hvilke prosjekter man tar på seg. KUN har vært flinke til å følge med i timen, har gjort seg selv i stand til å tilby noe som folk vil kjøpe. Til å selge tjenester til både næringsliv, fylker og kommuner.

Jeg hadde kanskje ikke vært like flink om jeg hadde fortsatt. Jeg husker at vi hadde diskusjoner før jeg slutta, der jeg stod på at «vi må jo hete Kvinneuniversitetet, det er jo det som gjør oss kule!» – Men så skjønner jeg jo vurderingen av å gå bort fra det. KUN er flinkere enn meg til å være endringsvillige.

Jeg har et veldig godt inntrykk av KUN i dag. Noen er der enda fra da jeg var der, folk jeg har stor respekt for, også synes jeg det virker jeg som om de er flinke til å ansette nye folk med forskjellig type kompetanse. De tiltrekker seg bra folk som gjør bra ting.

Det er superviktig at KUN er der det er. Det tar jo lenger tid å reise, så økonomien på KUN ville nok sagt at man skulle ligge et annet sted. Men det at KUN faktisk ligger i en bygd i Nord-Norge gjør at man vet mer om verden.

Jeg husker en gang sjefen måtte kjøre meg hjem fordi strømmen hadde gått, så det var ikke noe vits i å sitte på kontoret. Også var det så sterk vind at for sikkerhets skyld, for at jeg ikke skulle blåse på havet, så måtte Mari kjøre meg hjem. Det er ikke så ofte det skjer på jobben.

Jeg er veldig glad for at jeg gjorde det. Det var veldig bra å jobbe der de årene, det ble to år og noen måneder.

Det er nok litt på grunn av mitt bilde i hodet av KUN, men jeg elsker at det finnes! – Jeg elsker KUN!

I dag jobber Lise igjen med likestilling, som politisk rådgiver for SV på Stortinget.

I et afrikansk township

Ingunn Limstrand
(ansatt på KUN 1997-2003)

Jeg tente veldig på ideen om å jobbe mellom grasrot og akademia. Jeg var nokså nyutdanna, hadde jobbet som universitetslektor i ett år og var på full vei inn i universitetslivet. Så ble jeg akademisk fed-up, fikk på en måte et akademisk sammenbrudd, og da så jeg utlysninga.

Da jeg dro opp på interjuet i mai ble jeg bare superfrelst. Det var flaks på finuær og alt. Fine folk, praktisk tilnærming og internasjonale saker. Det var veldig kult i den tida der, i -97. Nordområdesamarbeid, Russland og Sør-Afrika. Det var en del av det vi startet på den tida som var helt nytt. Og det at de var så veldig engasjert, de damene der, jeg hadde veldig sansen for det.

Jeg var i etableringsfase og var gira på nord. Jeg tok geografi og skrev hovedoppgaven min om kjønn og stedsidentitet i nord. Jeg hadde det veldig for meg, småstedshjertet. Det føltes riktig.

Vi jobbet mye med anvendt samfunnsplanlegging på en fin måte, laget veileder osv. En mer praktisk tilnærming til kunnskap.

Noe som føltes veldig nyttig, var å starte opp det arktiske samarbeidet omkring kvinner i primærnæringer. Prosjektet «Women in Arctic Fisheries». Det å få kobling til UD [Utenriksdepartementet] og få prosjektet opp på sånn Arktisk Råd-nivå, det synes jeg var helt fantastisk morsomt. Å jobbe med det sirkumpolære.

Det første Arktisk Råd-møtet jeg var med på var utrolig morsomt, for der hadde vi møtet mellom såkalte NGOs, forvaltningen og forskningsinstitusjonene med de landene som var med da; Canada, Grønland osv. Det var utrolig kult!

Utenriksdepartementet finansierte KUNs prosjektledelse i Women's Participation in Decision-making Processes in Arctic Fisheries Resource Management (2002-2004) og oppfølgingsprosjektet Women and Natural Resource Management in the Rural North (2004-2006). I prosjektene jobbet KUN sammen med forskere og organisasjoner fra hele Arktis, og deltok i Arktisk Råds arbeidsgruppe for bærekraftig utvikling (SDWG). Prosjektene sprang ut av «Taking Wing»-konferansen som ble holdt i Finland i 2002, hvor sammenhengen mellom kjønn og bærekraftig utvikling ble satt på dagsorden.

Russlandssamarbeidet syntes jeg også var nyttig. Dette var jo veldig Marit sine ting, men å være med på nettverksbyggingene, for eksempel «Taking Wing», det var bra. Først tenkte jeg at det kanskje var litt sånn mye «kvinne...», litt sånn... det var lett å se det som masse flagrende feminister. Men det hadde faktisk veldig stor verdi å bygge opp selutillit til å bli gründer, til selu å ta tak. Disse nettverkene var nok mye viktigere enn det jeg først trodde. Og det var jo samtidig ganske akademisk, det var mange fine prosjekter innenfor nettverket.

Også fikk jeg bli en del av Sør-Afrika samarbeidet. Samarbeid mellom grasrotorganisasjoner i andre land, grasrot til grasrot-organisasjon, det tror jeg er kjempebra. Det ser jeg også nå, når jeg i dag jobber med samarbeid myndighet til myndighet.

For å ta det helt nedpå igjen, så opplevdes det også nyttig å være med på gründerkursene og videregående opplæring. Å få gjøre sånne ting, å sikre studiekompetanse til de som bodde i bygda, samtidig som vi dro til Russland eller Grønland for å løse verdensproblemer. Vi gjorde jo egentlig mye av det samme lokalt, som vi gjorde da vi var ute og jobbet. Vi hadde mange av de samme utfordringene i distriktene hjemme. Det har mye å si at KUN er lokalisert i Steigen, i ei bygd. At du har den nærheten til nordområdeproblemstillingene og det desentraliserte.

Et annet prosjekt som jeg husker veldig godt og er stolt av at KUN har gjort, er et kvinner-vold-prosjekt. Det var en politiadvokat som var inne og gjorde en viktig utredning om vold mot kvinner. Det var så bra at KUN kunne få opp problemstillinger som ingen andre gjorde, få opp tall på hvor langt bak i køen kvinner kom for å få i gang politisaker, hvor laut de ble prioritert.

Statsadvokat Åse Texmo og etterforsker Lisbeth Aavik kom inn som prosjektarbeidere på KUN i 1997-98 og gjennomførte utredningen "Seksuelle overgrep mot kvinner og barn - rettsstilling og oppfølging i alle ledd i prosessen". Rapporten førte blant annet til at NRK laget et Brennpunkt-program med tittelen "Bevisets stilling".

Jeg har egentlig alltid vært veldig stolt. Det vil si akkurat det der Kvinneuniversitetsnavnet, det var jo litt belastende. Litt sånn flagrende feminist... «KUN-klær» var jo faktisk et begrep. Litt sånn «namaste», batik, flagrende vide klær som ikke har noen form. – Men vi kunne jo ta på oss lepestift likevel.

KUN hadde ganske høy standing på den tida der, vi var jo på statsbudsjettet, og vi var godt ansett lokalt fordi vi drev gjestehuset og hadde arbeidsplasser. At vi var «vanlige» folk som jobbet der.

Vi var jo med og tok litt tak, og det var viktig for oss å ha overnattingsplasser. – Berit og de, de var så nedpå, det var bra. Det var skikkelig trivelig for oss som var litt for akademisk orienterte å henge med damene som drev gjestehusbiten. Når jeg treffer dem i dag, så føler jeg at vi har vært et godt kollegie. Og vi fikk jo ordentlig mat. Vi lærte å lage vafler med masse krem og ble foret godt. De var jo glade i oss.

Berit hadde nok litt nøkkel der. Hun gjorde ingen forskjell på folk. – Jævlig bra dame hun, altså! Når jeg kom inn til henne, om jeg synes alt var vanskelig, så kunne jeg bare si alt. Og så mye tillit som vi fikk, vi kunne gjøre «hva vi ville».

Jeg har aldri følt at KUN var et sånt «kjerringsted». Det er nok mye Marit og Berit-attitude som ligger til grunn for det. Jeg har heller ikke opplevd en distanse mellom lokalbefolkning og KUN. Når Berit og Marit snakka, så var de så «nedpå», og de var politisk aktive lokalt.

Det er imponerende! Holde det gående i distriktet, være på statsbudsjettet, ha kontakt, oppdrag. Man får respekt av det. På et sånn lite sted.

For meg har KUN betydd kjempemye. Jeg var jo sånn IT-ansvarlig i tillegg, og hadde ansvar for hele fuckings serverpakken og sånne web-ting. Det har betydd mye for å få guts til å gjøre forskjellige ting senere, gitt allsidighet. Vi lærte jo også nettverksbygging, hadde lobbykurs, var i Brussel. Vi ble utsatt, i en veldig bra alder, for sånne saker.

Det tenker jeg nå, når jeg jobber i forvaltninga, at det å ha blitt utsatt for så mange forskjellige biter og brikker mellom academia, forvaltning, forskning, frivillighet; hvordan ting er organisert og påvirkning... Vi gjorde så mye forskjellig! Skrev og søkte penger, hadde en veldig uredd måte å gå løs på ting på. Det har betydd mye for min tilnærming til arbeidslivet videre. Også har jeg jo tatt med meg nettverkene og den grunnleggende kjønnsstenkingen; det å ikke være i en boks, men i mange bokser samtidig. Det har nok vært ganske formende for meg. Jeg har nok alltid ønsket meg tilbake til den måten å jobbe på, og søker det når jeg har muligheten.

Jeg angrer kanskje at jeg ikke hang mere på, var aktiv og fulgte KUN tettere senere. Det hadde vært fint å gi mer tilbake, for KUN har jo betydd så mye for meg. Men sånn er jo livet, man går videre. – Jeg vil i alle fall anbefale mange å ta en tur innom et sånt sted i et arbeidsliv.

Ett øyeblikk jeg husker veldig godt, var da UD var på besøk i Steigen. – Det var deres første gang i Steigen, jeg henta de på hurtigbåten, de kom fra departementet og det var veldig stas. – Så satt vi nede i møterommet og presenterte prosjektene og sånn, og så sa han at vi fikk finansiering til «Women in Arctic Fisheries»-prosjektet. Jeg ser enda for meg blikket til Berit. Vi så på hverandre og det var et utrolig øyeblikk. Opplevelsen av at «Vi tror på dere!» – Det høres kanskje litt teit ut å si, men UD var jo mer et «mannested» også kom de hit og vi fikk kred fra dem. Miljøverndepartementet var jo bra det, men det opplevdes større å få UD på banen. Jeg var så stolt, veldig sånn «shitt»!

Dette var like før jeg slutta, men prosjektet ble videreført. – Det hadde litt å si, de øyeblikkene der du visste at du sikret drifta til KUN over litt tid. At du kunne få prosjektene til å gå etter å ha brukt mye energi på dem.

Jeg har inntrykk av at KUN i dag kanskje har gått litt mer inn på måter å jobbe på, som ligner mer på det andre forskningsinstitutter gjør. Men det ser ut som om aktiviteten er høy og at det produseres mye. Jeg har også følelsen av at det er god stemning i Steigen, at arbeidsplasser opprettholdes. Steinkjerkontoret er jo også en morsom ting.

I dag jobber Ingunn som seksjonsleder for Miljødata og geoinformasjon hos Miljødirektoratet, og har ikke samarbeidet med KUN gjennom jobb etter at hun sluttet der.

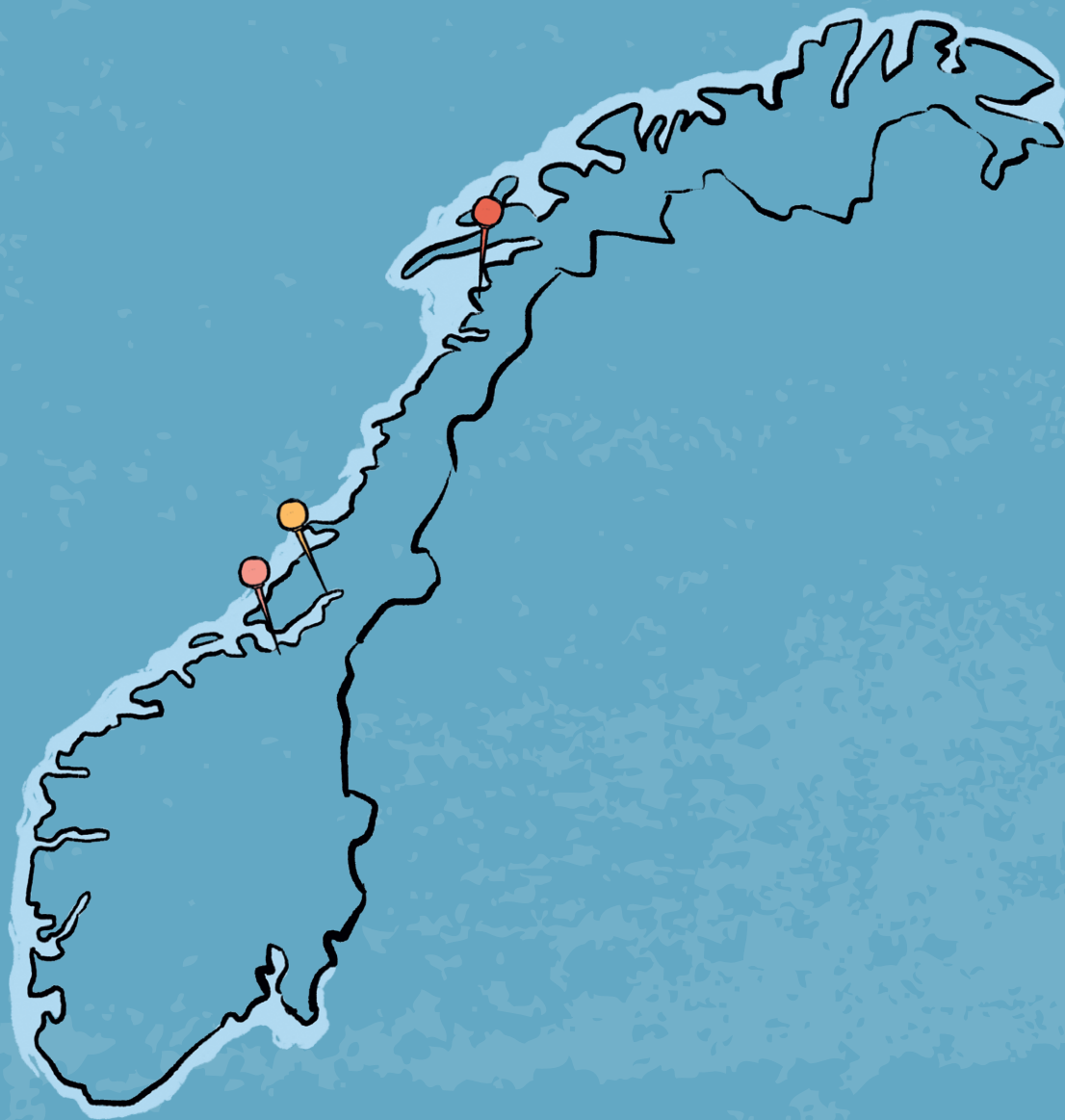
Jeg har ikke hatt noen jobb hvor det har vært naturlig, men jeg var vara i styret en periode. Jeg var jo egentlig ikke helt klar for å «kutte» naulestrengen da jeg dro.

Jeg er veldig fornøyd med å ha jobbet på KUN, og har brukt det senere. Når jeg har vært på jobbinteruju og sagt at jeg har jobbet på Kvinneuniversitetet Nord, da har det blitt litt morsomt. Jeg får fortalt hva som var bra med det, og hva jobbet vi med. Folk blir litt overraska. Det var jo seks år av mitt liv, og de ser at jeg var så fornøyd med det. Det viser jo litt allsidighet når jeg ettertid har jobbet med mer tekniske ting. Jeg har «Fakta om likestilling» i hylla mi fremdeles, og bruker det ofte.

«Jeg har gode minner fra arbeidet med KUN. Stilige damer og gode vitser er avgjort del av det, men også glad for at vi satte likestilling på dagsorden.

Syntes prosjektene var gode både i et likestillings- og et fraflyttingsperspektiv. Uten jobbmuligheter flytter unge damer, og etter dem unge menn. Jeg oppfattet andre lands engasjement og deltakelse som tegn på at også de så prosjektene som nyttige.»

Stein Rosenberg, UD

Steinkjerkontoret

Karin Hovde (ansatt på KUN siden 2006)

Å jobbe for KUN oppleves av og til som å stå i begivenhetenes sentrum og av og til som å være mus som pisser i havet. Karin Hovde

I 2008, bare to år etter at hun begynte på KUN, fikk Karin Hovde Steinkjer kommunes likestillingspris.

Karin Hovde er ekte og uredd, og opptatt av at kunnskap om likestilling skal settes ut i konkret handling som gir resultater. Hun er en sterk og forbilledlig pådriver for dette viktige samfunnsområdet. Hun får prisen for langvarig engasjement og arbeid for likestilling både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Hun har hatt et tydelig fokus på likestilling i all sin virksomhet i mange år, og har formidlet kunnskap på dette feltet til enkeltpersoner, organisasjoner, bedrifter og offentlig forvaltning.

fra Steinkjerleksikonet.no

Da Karin ble ansatt i 2006, hadde hun allerede jobbet lenge og godt med å forankre og prege likestillingsarbeidet i Trøndelag. Hun kom til KUN fra Fredrikkes Hage, et kunnskapssenter for likestilling opprettet på Snåsa i 2000. Fredrikkes Hage og KUN hadde et godt samarbeid fram til 2005, da senteret ble lagt ned.

Fredrikke Marie Quam

Senteret Fredrikkes Hage BA, fikk navnet etter kvinnesaksforkjemper Fredrikke Marie Quam. Fredrikke var født i Trondheim i 1843, og ble sentral i kampen for norsk kvinnelig stemmerett. Hun bidro til å opprette og lede Norsk Kvinnesaksforening, Kvinnestemmerettsforeningen, Landskvinnestemmerettsforeningen, Norske Kvinners Sanitetsforening og Norske Kvinners Nasjonalråd. Fredrikke engasjerte seg også sterkt rundt unionsoppløsningen i 1905, da Norge ble et eget land etter 81 år i union med Sverige. I dag finner du en byste av Fredrikke Marie Quam på Steinkjer, hvor hun døde i 1938, ikke langt unna KUNs avdelingskontor.

Da Karin meldte overgang til KUN fikk også landet nord for Steinkjer nytte godt av Karins uredde iver og et godt opparbeidet nettverk i Trøndelag. Karin fikk kontorsted på Steinkjer og KUN fikk sin første avdeling i sør.

Karin er en av medarbeiderne på KUN som alltid har hatt fokus på å løfte aktuelle saker om likestilling, og KUN spesielt i media. I et lengre portrettintervju i Trønderavisa i 2021 gir hun også et godt innblikk i hva som har drevet henne til aktivt likestillingsarbeid i 20 år.

Jeg har vært opptatt av utenforskap hele livet og det føles tilfredsstillende å kunne gjøre noe, øke bevisstheten, pirke litt i en problemstilling som er så vanskelig.

Det er én ting som irriterer meg grenseløst. Det er hvis folk bruker nedsettende ord, som n ...-ordet, og så sier de etterpå at «jeg mente ingenting med det», eller forsvarer seg med at det er helt vanlig for dem å si det på den måten. Det er mottaker som må få avgjøre hua som oppleves støtende og diskriminerende.

Det har vært særlig interessant når vi har vært i front og tatt opp tema som likeverdige offentlige tjenester,

hvor vi har avdekket hvordan barnehager gjør forskjell på jenter og gutter, liggedøgn på avlastning av hengerom du er gift eller ugift, mann eller kvinne, osv. Vi har tatt opp tema eldre og medvirkning, vold mot eldre, forebygging av seksuell trakassering, vold og overgrep på store arrangement, digital vold, å elske en bonde, kjønnsdelt statistikk i kommuneplanlegging.

Vet du hva, drit i det rosa og lyseblå! En jeg kjenner sa at alle barn, uansett kjønn, burde få oppleve den fantastiske følelsen av en snurrekjole mot leggen. Vi må ikke være så redd for å utfordre kjønnsrollene. Vi kan også tenke gjennom hva vi tilbyr av litteratur, film og leker til barna.

Karin til Trønderavisa, 07.03.21

I tillegg til seksuell trakassering og likestilling i barnehager, har Karin spesialisert seg på likestilling, familieforhold og generasjonsskifter i landbruket. Den uredde holdninga har også tatt henne til Vietnam, hvor KUN har bidratt til å lære landet opp i likestillingsarbeid.

I dag er Karin nestleder på KUN og sitter på Steinkjerkontoret sammen med Linn og Tanja. I tillegg har KUN et satelittkontor i Trondheim, med Marte som eneste ansatt.

Vietnam-prosjektet (2010-2014)

Med utgangspunkt i menneskerettighetsdialogene som ble avholdt årlig mellom Norge og Vietnam ble KUN invitert inn til å jobbe med kompetanseheving om likestilling for det vietnamesiske Ministry of Labour-Invalids and Social Affairs, som hadde fagansvar for implementering av deres nye likestillingslov. I løpet av de fem årene ble det bl.a avholdt «Kvinner Kan»-kurs, samt workshops om kjønn og arbeidsliv, kvinner i media og kjønn og sosialt arbeid, både i Norge og i Vietnam.

Steinkjerkontoret er mer enn Karin. Mari Wattum sier,

Heldigvis har Karin vært nestleder på KUN og hun har vært som en leder på Steinkjerkontoret. Vi har hatt ukentlige samarbeidsmøter, noe som også gjorde at vi kunne møte pandemien, den digitale verdenen ganske kjapt. Vi var påskrudd med Teamsmøter, visste at man måtte slå av lyden, på kamera. Men det er klart det blir en austand.

Den største betydningen er at KUN blir kjent i flere regioner. Steinkjerkontoret har gjort at vi lettere når Trøndelagsregionen og Vestlandsregionen, men det gjør også at vi godt merker at det ikke finnes noe regionalt likestillingscenter på Vestlandet. Det er en utfordring. Det krever mye reiseressurser.

Det at Steinkjerkontoret sitter nærmere samarbeidspartnere i det daglige betyr også noe. Nå sitter de i samme bygg som Distriktsenteret og SINTEF (tidligere Trøndelag Forskning og utvikling) i et innovativt miljø på InnoCamp.

Noen har sagt en gang at når det er halupartene kvinnelige passasjerer på Business Class, da har vi reell likestilling. I går var vi to.

Karita Bekkemellem

Bryllup i fjæra

Mari Aarbakke og Tore Vånge
(ansatte på KUN fra 2011)

***Hun spurte, og jeg sa ja,
også var det jo en stor
fin hage der!***

Tore Vånge

Likestillingscenteret KUN lyser årlig ut inntil to masterstipender til studenter som ønsker å skrive masteroppgave i et likestillingsperspektiv. Stipendiatene har skriveopphold på KUN og får tilbud om innspill på oppgaven. Gjennom årene har flere av stipendmottakerne fått jobb på KUN i etterkant.

Jeg kom til KUN første gang i 2010 på et sånt masterstipendopphold. 2 uker i mars. Jeg hadde på meg alt jeg hadde med meg når jeg var ute og gikk, «frøs meg i hjel», og tenkte her går det jo ikke an å være!

Mari

Jeg kom nesten ikke til med båten fordi det var storm, og jeg kom meg nesten ikke tilbake fordi det var storm. Det kjentes ut som at «her lever man et liv på marginene». Da jeg dro, så var det bare sånn «takk for det!»

Den dagen jeg kom hjem, dro jeg rett på utkleddningsfest i Tore sitt kollektiv. Og det ble den dagen vi begynte litt i lag. Jeg hadde på meg et snålt kostyme, og Tore var sånn «Hva skjer med kostymet ditt?», og jeg forklarte at «det jeg egentlig skulle ha på meg, det passet ikke lenger, for jeg har bare sittet inne i to uker i Steigen og spist hvetebollene til Eva Brennuik på KUN.

Reaksjonen hans var så kul, han ble sånn: «High five, kult, kult», ikke noe «ja, det får du jo løpe av deg, da». Da skjønnte jeg: Okei, dette er en mann jeg kan bli gammel med, hehe. Let's go! Fordi jeg hadde vært i kontakt med KUN på masteroppholdet, så ble jeg kontaktet ett år senere. Da skulle KUN søke midler til et prosjekt på akkurat det jeg hadde skrevet master om. Jeg ble hyret inn som en slags konsulent. Prosjektet fikk vi dessverre ikke, men mens vi ventet på svar på søknaden, så sa de på KUN: «Du skal ikke bare ta deg et år i Steigen, da? Et eventyrår?» – Ja, nei, hva skal jeg der å gjøre? Jeg kan ikke, har gode greier på gang her og orker ikke austandsforhold. Jeg kan ikke forlate denne mannen for en jobb på det «marginstedet».

Men da sa de bare: «Ta han med! Hva gjør han for noe? Økonom, ja topp, vi har bruk for det, ta ham med.»

Så da spurte jeg Tore: Hva tror du om et år i Steigen? Han syns det var helt uaktuelt, men jeg lokket med at jaja, tenk nå litt på det: God lønn, god første jobb. Typisk den «springbrettpraten», hadde vi. Og jeg fortsatte: Fin natur, gode fiskemuligheter, og han bare: «Okei, når drar vi?». Men da visste jeg jo ikke helt hva jeg slapp løs, for jeg ble fiskeenke de neste to årene. Han var ute hvert ledige minutt.

Tore

Vi spiste veldig godt, da!

Vi var oppe her i mars, og da var det også tett snøkou. Helt på marginene. Taxien dunderer gjennom landskapet, vi ser ingenting og taxisjåføren ser ingenting. Men det var ikke noe elg på veien, så vi kom fram.

Men så våknet vi opp da, til nysnø på bakken, speil på fjorden, blå himmel, strålende sol. Hele rommet vårt var badet oransje av de gamle vertshusgardinene på KUN. Jeg dro dem til side, og da var jeg solgt. Det finnes jo ikke noe vakrere.

Mari

Og da hadde Mari, lederen på KUN, organisert visning for oss. Vi skulle bo i ei stor kjellerleilighet, og vi gikk til og fra bare i genseren i solsteika. Da tenkte vi: «okei, dette kan bli greit». Og han skulle ha bare 3000 kroner i leie.

Tore

Det var det samme vi betalte hver for oss for et adskillig mindre kryptinn i Trondheim, så det var mange ting som ble logiske etterhvert. Det var bare å planlegge, og Mari måtte ta lappen.

Mari

Jeg tok lappen dagen før vi kjørte opp. Og jeg tror hun bare gav meg lappen fordi jeg var sånn: «Jeg MÅ ha den! Du aner ikke austandene der oppe, jeg bare MÅ ha den!». For noen år siden fikk jeg forresten en kopp av Mari Wattum som hun hadde funnet på bruktbuikken, hvor det stod «Kjør forsiktig, noen er glad i deg!». Vi tøyser mye med at vi har, ehm, forskjellige kjørestiler.

Tore

Jeg er vokst opp i Asker, og før jeg kom til Steigen hadde jeg vært i Forsvaret, studert økonomi, litt optometri, og holdt masse på med studentpolitikk.

Mari

Vi ble kjent gjennom studentpolitikken. Det siste året mitt i Trondheim, så jobbet jeg på heltid i studentpolitikken. Jeg er jo opprinnelig fra Tromsø, har bodd i Stavanger siden jeg var tolv, og hadde sverget på at jeg ikke skulle så langt nord igjen. Men det er jo noe annet i Steigen enn lenger nord. Det går en slags magisk «andre polarsirkel»; en «arktissirkel» mellom her og Tromsø.

Tore

Timingene var egentlig perfekte, for jeg hadde akkurat vært igjennom en ganske lang, utmattende jobbsøkerprosess i Trondheim. Haunet som nummer to av trehundre til én stilling. Tre eller fire intervjurunder og hele pakka, så jeg var veldig moden for litt alternative forslag.

Så var jo planen da, at vi bare skulle ta ett år. Hvis det ble det ble, så hadde vi fin erfaring og gjort noe litt annerledes. Og KUN la veldig til rette, dekket flytting oppover og senket terskelen.

For min del, så hadde jeg ikke et veldig tydelig bilde av hva jeg skulle gjøre. Men opplevde ikke det som et veldig stort problem, egentlig. Det var flere ting i KUNs profil som stemte overens med verdisynet mitt. Jeg hadde jobbet med rekruttering i studentpolitikken, og gjort flere ikke-faglige ting, som fint kunne passe inn i profilen til KUN.

Det var meg, det var Bjørnar og det var Kåre. Det var gutta. Bjørnar var jo nede på Steinkjerkontoret, men det var jo mye att og fram, så jeg var med å kjøre en del kurs der nede på rekruttering osu.

Mari

Du oppleude jo også noen fordeler ved det å være mann. Når du sa noe, så hadde det ei anna vekt. Du ble jo for eksempel «world famous» på Rognan, hehe.

Tore

Ja, det begynte med en kronikk om kroppshår. Det startet med at en artist ble hengt ut i media for å ha noen små pelsdotter under armene, og jeg tenkte at det er da ikke nødvendig. Og det ble jo fanget opp. Den kronikken ble til et foredrag på en kvinnekonferanse hvor Hanne Krogh var konferansier. De hadde sansen for det, og jeg ble invitert igjen året etter. Mye humor og litt gode verdier, så ble det en ganske bra pakke.

Men så var det også noen av kvinnene på konferansen som lurte litt på hvorfor jeg var der. Jeg var mann – det var kanskje 0,5% menn der, også skulle jeg opp på talerstolen? Jeg ser litt ironien. Det var noen som ikke skjønnte min motivasjon for å gå fremst i bresjen som profesjonell feminist. Det var både litt interessant og litt... Jeg oppleude vel at den diskusjonen kanskje ikke passet på akkurat det arrangementet.

Det var noen sammenhenger hvor jeg stakk meg litt ut. Oftest positivt, men min plass var ikke så seluskreven. Mari og jeg var jo rundt og holdt en del kurs sammen, f.eks i Regionalt likestillingscenter-prosjektet. Det kurset passet ikke helt min formidlingsstil.

Mari

Det passet vel ikke noen sin formidlingsstil, egentlig. Samtidig var det det som skulle berge oss da, for prosjektet gav 700 000 kr det året, og det var jo mye penger. Samtidig var det det verste vi gjorde. Å reise fra kommunestyresal til kommunestyresal, med rådmann og to andre som satt og sov omtrent. Som bare ville ha det «checked out».

Tore

Tale- og debattkurset for Arbeiderpartiets kvinnettverk i Sortland, det var en veldig bra dag. Det var mitt innhold, som jeg hadde stålkontroll på, og det svingte skikkelig av forsamlingen. Det var en fantastisk avveksling fra de trette slidsene fra Regionalt likestillingscenter.

Jeg ble i 2,5 år. Det var dritartig. God stemning. Vi hadde en del intern humor, vi ungdommene på KUN. Jeg fikk også god erfaring med prosjektskriving som har kommet godt med i diverse gründerting og tang.

Også var det jo en inngangsportal til bygda og livet her som kulminerte i at jeg nå har vært i Cermaq i sju år. I dag er jeg «Production Systems and Processes Manager», det vil si kontaktpunkt mellom Cermaq og systemleverandørene våre. Det er gøy, ikke minst fordi jeg har fått jobbe globalt og reist mye.

Jeg er ikke akkurat stillest i sosiale lag, og kunne velge fritt i forskjellige stempler, alt fra søringstemplet til andre ting. Men jeg oppleude aldri noe negativt fra bygda rundt det å jobbe på KUN.

Jeg haunet i styret i båtforeninga som kasserer og som kasserer i Nordfolddagene, humanistisk konfirmasjonsopplegg sammen med Mari. De siste par årene har det vært litt mer ad-hoc.

Mari

Vi tok jegerprøven, kjøpte oss båt. Lærte å bli glad i å sanke, sylte og herje. Da vi giftet oss i Nordfold hadde vi lokal klippfisk, tørrfisk og kveite til hundre mann, mandelpotet og tyttebær.

Tore

Folk delte jo alt fra soppsteder til fiskesteder. Det var jo en levemåte som var – ikke fremmed for meg fra Asker, men i det omfanget noe helt nytt. Jeg tror de aller fleste egentlig hadde passet på bygda om de bare hadde hoppet ut i det.

Mari

Tore sa at han hadde tilgang på mange stempler. Vi var jo også «de nye». Det var noe ganske annet da, enn nå tolv år senere med alle bolystprosjektene og stor tilflytting. Det renner inn folk. Da vi kom var det litt oppstandelse, litt sånn «Dere er de nye, ja? Det paret? Blir dere? Det var folk som kanskje ikke helt kunne tro det. Når skal dere dra, liksom? Dette kunne jo ikke være noe for et ungt par? Vi ble så vant til at folk gjerne ville hilse, så en gang vi plukket bær kom det noen på stien, og jeg bare «ja, hei, vi er altså de nye på KUN» og de bare «ok, vi er bare turister». Da var Tore stolt av meg, haha!

Kanskje ble vi litt på trass. Da vi kjøpte hus, sa folk: «Men da blir dere jo?». Da hadde vi allerede vært her i fire år...

Mari

Det var veldig god energi i det, å få være «de nye» som alle brydde seg om og med. Om og med, det husker jeg folk sa: Her i bygda så bryr vi oss om og med. På godt og vondt. Vi har opplevd det mest på godt.

Med tanke på det 12 års-perspektivet jeg har fått nå, for jeg har jo faktisk blitt på KUN, så tenker jeg at å få inn Tore i dag, hadde blitt noe annet. Nå er vi økonomisk og faglig på et sted der vi i større grad får utnyttet den kompetansen folk kommer med. Da var det litt sånn «prøv å pass inn i rådgiver-formen», mens nå er det mer «Hva kommer du med til rådgiverformen?»

Jeg er mye mer spesialisert nå. Jeg holder på med de samme tingene fra år til år, mens før så hev vi oss hele tiden rundt med spørsmål om «hva finnes det å søke på?» Nå holder jeg på med kurs som vi kan tilby næringslivet. Betingelsene rundt gjør at organisasjonen kan tilrettelegge mer for den enkelte.

Vi snakket jo om det da, at vi skulle mer inn på dette med «gender budgeting»; regning på hva det koster samfunnet å ikke være likestilt og at Tore skulle holde i den biten. Og vi prøvde oss inn mot oppdrett, som vi i ettertid har fått til bedre. Nå har vi fått innpass der og har en del kurs. Tida har på en måte også jobbet for oss. Det hadde nok vært litt annerledes å få inn en mannlig økonom med feministiske verdier nå.

Tore

Ansatt i Cermaq så kom jeg på kurs til KUN. Det ble en gledelig opplevelse å oppleve på nært hold at det hadde vært en solid utvikling i formidling, innhold og fokus. Jeg satt der og var skikkelig stolt av det som ble lagt frem, hvordan det ble lagt frem, og ikke minst at det var kona mi som holdt kurset.

Mari

... med baby nr to i magen, hehe.

Mari

Det er mye som har skjedd med organisasjonen. Det var et annet pengemas før. Vi har gjort en stor reise, og det henger vel sammen med hva vi hadde penger til. Rapportene våre var fule og ringperm-aktige. Det gikk nesten ikke an å reise rundt med dem, vi skjemtes jo.

Vi hadde noen små Acer-PCer til å ha på reise. De tok 5 minutter å få i gang og når vi åpnet dem så huinte og hveste det. Alle de andre hadde Dell, HP, Mac og sånn, og da Acer'n kom på bordet så fikk man et sånt blikk som sa «Heisann, ei steinøks!» Men det var jo det vi hadde råd til da.

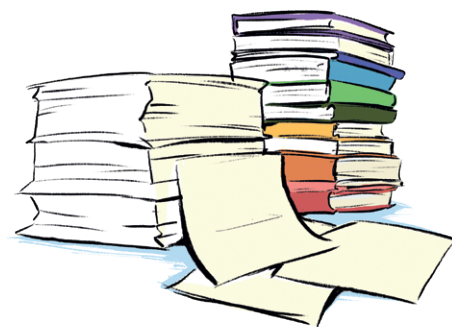
Nå har vi utstyr som alle andre og trykker nydelige rapporter. Med rapporten «Skeiv på bygda» går det et skille, synes jeg. Der lagde vi noe som både faglig og estetisk var helt på høyde. Vi hadde tatt oss råd til å trykke ordentlig, og var stolte over å dele ut. Den stoltheta tenker jeg genererte flere nye prosjekter. Det ble mer en snakkis, og det ble mer penger.

Jeg kan ikke peke på hvor bevegelsen startet, men på ett eller annet tidspunkt, kanskje rundt 2015, så begynte vi å bli mer produktorienterte. Aviser om kropp og sex for ungdom, fotobøker om funksjonsevne, plakater om mangfold i barnehager, selvmordsforebyggende filmer til skolene. Det å reise rundt å holde kurs for kommuner som ikke hadde bedt om kurs, det slutta vi litt med. Nå holder vi kurs for dem som har bedt oss om å holde kurs. Det er noe helt annet. Blant annet har vi kurspakker på seksuell trakassering og diskriminering og hvordan bli en bedre bedrift, hvordan gjøre dette som en del av HMS-arbeidet.

Og det er jo mye av dette vi ikke styrer over, men som skjer i det politiske landskapet. De siste månedene, så har store internasjonale selskap kommet til oss og sagt «Hei, vi trenger kurs i «equality and inclusion». De sakser ordene fra et mandat som kommer ovenfra; dette er noe de bare må ha på stell. Så da kommer vi inn og er ekspertene, det er deilig. Rydder for dem og sier at «OK, dette tilsvarer sånn og sånn i norsk kontekst, og det skal dere bli gode på nå». Det kjennes ut som om vi både gis og tar den rollen mer, at vi er faktisk dem som kan dette.

Og det var jo drømmen hele veien. Da det var snakk om at vi skulle bli statlig, så var jeg en av dem som så positivt på det. Da var jeg så trett på at vi jagde alle mulige småprosjekter, og vi var jo på en måte statlige likevel fordi vi fikk så lite annen finansiering, bare at vi var på utsida, litt «på nåde». Jeg tenkte at kommer vi inn, så kan vi styre mer, mens andre tenkte «kommer vi inn så er vi dømt til å drive med byråkrati herfra til evigheten.»

Jeg er glad vi ikke ble statlig. For eksempel når Minela kom inn med sosial kontroll som sin spesialkompetanse, så har det blitt en hel egen gren i KUN, hvor hun er navet, og hvor vi også kan være kritiske til den statlige forståelsen av sosial kontroll. Nå vokser det feltet.

Sosial kontroll er hvordan fellesskapet regulerer den enkeltes oppførsel. Gjennom flere rapporter som ***Invadert og forlatt og Sikkerhets-/familiearbeid***, har KUN samlet inn kunnskap om hvordan sosial kontroll oppleves for unge som har vokst opp i minoritetsetniske fellesskap og lukkede trossamfunn.

Folk som kommer inn med sine greier; vi greier liksom å ivareta det de kommer med mer enn vi kunne før. Og nå har vi også blitt kjempemangfoldige på kort tid. Vi er mange nasjonaliteter, flere menn, og etter å ha hatt en ganske ung tendens lenge, har vi også greid å ansette folk som er eldre igjen. Som er ferdige med barn og sånn. Nå kommer det for eksempel et nytt par som skal ha ett sånt eventyrår. – Haha, tror de...

Å greie å rekruttere folk som har et langt og rikt yrkesliv bak seg, sier noe om oss. At det ikke bare kommer nye fisk i havet, som jeg og Tore var, men at også etablerte fisker synes KUN er attraktivt.

Den tida vi har nå, den er sånn vi drømte om. Jeg husker at for ti år siden så var det sånn «Åh, likestilling», det var noe alle bare stønnet av. Nå er vi der at folk lytter. Kanskje ikke fordi de brenner så mye for det, men fordi de er pålagt. De tar oss inn, booker det fineste styrerommet og alle følger oppmerksomt med hele dagen. Det er noe annet enn det var.

Når jeg sier vi er et likestillingscenter, så spør folk; likestilling kjønn eller likestilling alle? Bare det at de vet å spørre om det, sier jo noe om tida. Når jeg kan svare «likestilling alle», så blir de fornøyde.

Ett av mine beste minner fra KUN er mitt første store prosjekt, som var å lage en samisk mannskonferanse. Første dagen fikk jeg spørsmål fra en såkalt «stakeholder» om hvorfor jeg skulle ha ansvaret for det, jeg som verken var mann eller same. Det var skjerpene, kan du si, og jeg ble tuunget til å lytte og prøve å forstå sårheten og skepsisen.

Konferansen ble Så bra, sametingspresidenten åpnet, Violet Road spilte, Maren Uthaug hadde illustrert programmet med sin elskelige satire. Den ble tolket mellom fire språk og deltakere kom fra hele Sapmi – også Russland. Vi snakket om både det vanskeligste og det fineste med samiske mannsroller, folk gråt og lo fra talerstolen. Det samiske er veldig kjærte for meg etter det.

Lise, Ingunn, Karin, Tore og Mari har alle vært med å sette sitt tydelige preg på KUN, bidratt til det KUN er blitt tretti år etter at Marit og Berit først tok tak. I tillegg finnes det en lang rekke ansatte, stiftere, styremedlemmer, oppdragsgivere og samarbeidspartnere i perioden som ikke er nevnt, men som også har hatt stor betydning. Vi skal møte litt flere av disse, men først få noen tankeglimt av de som jobber på KUN i dag. Hvordan er det å komme som ansatt til KUN, tretti år etter opprettelsen?

Menneskers hverdagsliv og erfaringer mener jeg er det viktigste grunnlaget for alt vi gjør. Det må være starten, ved at vi lytter og gir dem definisjonsmakten. Og det må også være slutten ved at deres fortellinger er med å skape bedre levekår. Og vi må aldri glemme hvor stort ansvar vi har for å være en kanal som videreformidler menneskers erfaringer.

Jobben er mest meningsfull når jeg snakker med mennesker som deler sin erfaring. Enten det er gjennom kvalitative intervjuer i forskningen eller gjennom dialogmøter som fører til handlingsplaner i kommuner.

Vi er gode på å gjøre noe med det vi ser mangler eller er med å utvikle seg i feil retning.

Minela Košuta

Jeg synes KUN er veldig flink med arbeidsmiljøet. Varm, inkluderende, behagelig og virkelig motiverende å jobbe for. Med miljø mener jeg mennesker og beliggenhet. Føles som om noen kjenner hemmeligheten bak god rekruttering.

Vi alle har så mange forskjellige kompetanser, ferdigheter og erfaring. Verden fortjener å vite mer om det. Vi bør være mer synlige.

Kiril Gurvich

KUN er min første faste jobb etter studiene. Syns det er kjempebra at KUN gir nyutdannede en sjanse, og ikke bare ansetter folk med 5+ års erfaring. Skulle ønske flere arbeidsplasser var som KUN.

Helene Rød

I am so glad that I am associated with likestillingscenteret KUN. It's like a temple for me where we practice and advocate good human virtues. I did not had idea about KUN before I started here. When I searched KUN in the internet to prepare for job interview, I found WHO are in KUN and WHAT they work for. After witnessing HOW we work at KUN, I can say with my total conscience and confident that KUN is one of the best workplaces. The more I know about KUN's current and past engagements, the more I become proud to be associated with it.

In a job interview at welfare sector, I was asked what is my weakness. I answered – it's difficult for me to say NO when people in problems ask for help. I am happy at KUN that I can say YES to those people.

Anush Khadka

Hvis man ser på en rasistisk kommentar som en regndråpe, så blir man jo ikke våt av én dråpe. Men når det kommer ti tusen regndråper, blir man søkkvåt.

Tinashe Williamson

Øvelse om identiteter

«Mine identiteter» er en øvelse i å reflektere over identiteter, normer osv. Alle skriver opp 5 ting som definerer dem, 5 av sine identiteter. Disse presenteres og snakkes om. Alle må stryke 2, så 1, så 1 til de står igjen med bare en.

Underveis stilles spørsmål om hvordan det føles å stryke, og om man føler at det som står igjen beskriver og definerer hele deg.

Hva med den ene du sitter igjen med: Er du bare det? Hva om du bare ble definert/sett/lest som den ene identiteten?

· Dette er en god øvelse for å reflektere over hvordan vi alle er sammensatte vesener og hvordan normer påføres andre.

På KUN kalles denne øvelsen for «Hasti-øvelsen» etter Hasti Hamidi, som KUN har jobbet med i flere prosjekter.

Å gjete katter

KUN er det vi typisk kaller en «kompetansearbeidsplass». Et teoretisk og kreativt miljø hvor ideer, kunnskap, teorier og metoder skal utforskes, presenteres, debatteres og endres. Det å lede en kompetansebedrift krever en helt spesiell kompetanse. De ansatte skal ha frihet til å skape prosjekter på tema de virkelig brenner for, samtidig som det de gjør skal samordnes og økonomien i KUN sikres.

Mari Wattum (leder på KUN fra 2003)

Hvis jeg ser meg selv for tjue år siden og nå, så er det jo erfaring og alder, og at man kanskje ikke er så konfliktsky som man en gang var. Det å bare å stå i det litt, stå i det uten å ta det med hjem. Jeg sover nok bedre om natta nå.

Det var vel i 2002 jeg var på KUN i første runde. Da starta jeg som rådgiver også ble jeg nestleder. Jeg kom fra plan og utbyggingsavdelinga i kommunen og hadde jobba med plansaker og byggesaker. Jeg har utdanning fra Ås. Regional planlegging var min hovedoppgave.

Jeg hadde lyst til å gjøre noe annet enn å være saksbehandler. Hvis man skal være i Steigen, så er det ikke så mange arbeidsplasser å ta av, så det ble naturlig. Og så hadde jeg jo generell interesse for likestilling og diskrimineringsfeltet.

Det tok litt tid før jeg fant min rolle. Skulle jeg være prosjektmedarbeider, mer faglig, eller skulle jeg jobbe med administrasjon? Så ble det mer det siste. Berit var en leder som var mye ute og reiste, så da ble det til at jeg tok mer og mer ansvar for det som skjedde på huset.

Da Berit ble ordfører fikk jeg tilbud om å være daglig leder. Jeg husker ikke helt hvordan prosessen var, om jeg søkte eller om det var en glidende overgang hvor jeg ble konstituert til en «euiguarende» lederrolle, hehe.

Det å være leder... Jeg har alltid rota meg borti det å bli leder. Jeg har nok vanskelig for å sitte stille. Men det å være leder er jo en profesjon, kan du si. Du skal lede folk til å få det beste ut av seg selv. Å legge til rette for at de trives og har mulighet for å gjøre det. Det har i hvertfall vært mye fokus her, at når man er en prosjektbedrift, så kan man og tillate seg å gjøre ting som man virkelig har lyst til å gjøre. Det er jo ikke skrevet i stein at vi må gjøre sånn og sånn. Så det handler om å legge til rette for det, at vi kan være litt mangfoldige og at ansattegruppa er mangfoldig.

Som på alle andre arbeidsplasser så vil folk starte og slutte og noen blir lengre. Jeg tenker det er sunt. At vi ikke har en homogen gruppe som trives så godt alle sammen, sånn som meg, at de blir i over tjue år.

Det handler om å se hva slags type folk man trenger, hvem som jobber godt i lag og samtidig utfordre de som ikke jobber så godt i lag til å respektere hverandre og gjøre et medarbeiderskap. Få dem til å se at selv om man kanskje ikke ville gjort det sånn selv, så kan det være en grei måte å gjøre det på likevel.

Det vil alltid være noen konflikter. Alt går jo ikke på skinner. I større prosjekter for eksempel, der man har forventninger om at ting skal gjøres sånn som man har avtalt, også skjer det kanskje ikke. Det å ha gode systemer for å si fra i tide da, det er viktig. Ikke være redd for å si fra til hverandre. Men det er vanskelig. Akkurat det er noe av det vanskeligste.

Jeg er daglig leder, men vi er jo alle ledere i form av at vi er prosjektledere. Alle er på en måte i en lederrolle hvor de leder prosjekt og har ansvar for å se hele prosjektgruppa. Vi prøver så godt vi kan, at ingen sitter alene med et prosjekt. Men så kan det jo skje at folk blir sykmeldt, og da kan det jo hende at folk blir sittende litt alene.

Det er en kjempefin balansegang å ikke være en kontrollerende leder, men samtidig bry seg. Der tror jeg etter hvert at man blir litt menneskekjenner. Noen tåler og trenger at man spør, mens andre tenker «Hvorfor spør hun? Vil hun kontrollere jobben min?». Der er vi jo forskjellige.

Det avhenger litt av hva slags erfaring folk har med seg, også tenker jeg at man ikke skal være så utålmodig. Noen trenger litt mer tid enn andre til å komme inn i ting, bli trygg i sin egen rolle, trygg i kollegiet.

De nye har jo egentlig de samme kravene på seg, men det jeg tror vi har blitt bedre på, er... Hvis man går tilbake og ser i tilbudsmappa, i antall prosjektsøknader vi sendte for ti år siden, kontra i dag, så fikk vi mange flere avslag da enn nå. Det henger nok sammen med at hele gruppa er organisert til å se mer langsiktig på hva det er samfunnet trenger av ny kunnskap og kompetanse innenfor området, og hvordan vi har organisert oss i kjerneområder.

På et tidspunkt, i et lengre perspektiv, så var det jo sånn at KUN var nesten teknisk konkurs. Da måtte vi gjøre en del snuoperasjoner, blant annet si opp folk på gjestehuset. Det var tre ansatte på gjestehuset. Det var en prosess. Det er jo aldri artig å miste jobben sin, men det var samtidig ikke vanskelig for de ansatte å se at dette ikke gikk rundt.

Det vanskeligste er å ha slutta med det KUN starta som. Vi har jo sluttet med gjestehusdrifta, kafeen, og vi har slutta med studier. Vi har liksom slutta der starten var, selv om det jo var en del prosjekter i starten også.

Jeg vet ikke helt om bygda rundt noen gang har forstått den faglige biten av KUN. Det tror jeg egentlig ikke. De har liksom bare forbundet KUN med kafé og overnatting. Eller, de vet jo at det foregår noe med likestilling og antidiskriminering. Men fortsatt så er det vanskelig å få fram hvor mangfoldig og vidt det er. Både internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Og at man metodisk også kan jobbe innafor mange fagområder, alt fra landbruk til helse, skole, osu.

Jeg var nettopp på et møte om et prosjekt hvor SINTEF vil ha et samarbeid om generasjonsskifte i landbruket. Det har jo vært noe som Karin og jeg har vært inne i før. Det føler jeg er litt mitt på en måte.

Og det å holde litt fast på planleggingsfeltet, det synes jeg også er viktig. Det har sklidd litt ut de siste årene, og nå prøver vi å hanke oss inn igjen.

Det med å se de store strukturene og hvor ulikhet starter. Se linjene i både fylkeskommunal og kommunal planlegging, arealer og tjenester, og da må man også vite hvem man skal lage gode planer og tjenester for. Det trenger ikke være likt fra kommune til kommune, og man bør ha brukermedvirkning hele veien.

KUN likestilling

Jeg tror det kom en vending i 2007-2008, i overgangen der tilsagnsbrevet vårt gikk fra Utdanningsdepartementet til Barne- og familiedepartementet, altså nå Bufdir. Da skjedde det: Nå må vi sørge for å bare drive med det vi skal, ikke drive med alt mulig annet. Men så har det gått noen år da, før vi har klart å skrelle av det som ikke har handlet om kjerneområdet og fått inn de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Samtidig har jeg alltid vært tydelig på at vi ikke skal sneure for mye inn. Vi har hatt mange runder og diskusjoner på dette. Vi kan ikke bare jobbe med, la oss si «kvinnelige entreprenører», da ville det ikke vært noe KUN. Da hadde vi ikke hatt den brede kompetansen som gjør at vi nettopp kan ha en stor omstilling og gjøre mange forskjellige oppgaver.

Jeg tror det er viktig at KUN har vært i Steigen. Og vi har bestandig hatt et styre som har vært tydelige på at det er viktig å løfte frem at KUN er i distriktet. Hadde vi vært i Bodø, hadde vi nok blitt mer usynlige. For selv om avstanden til kommunen noen ganger kan være lang, så er den også ganske kort. Vi kan følge samfunnsendringer ganske tett.

Den kanskje største utfordringen fra Steigen er nettverksbygging. Det ene er å måtte reise når vi skal på møter eller oppdrag i prosjekter, kurs og sånn, men det å bestemme at «OK; nå skal vi på en nettverksturne», sette av tid til det og få til de avtalene, det er vel det som er vanskeligst. Det ville vært mindre tidkrevende andre steder. På Steinkjer har det vært lettere å bygge nettverk.

Nord- og distriktskompetansen prøver vi å løfte fram når vi er i møter i Oslo. Sånn som nå, når jeg sitter i likestillingsrådet til Bufdir, så er det jo litt med det perspektivet at jeg er der. De andre de har jo adresse Akersgata ett eller annet... i alle fall Oslo. Så det å løfte frem at hele landet trenger vår type kompetanse. For de som jobber med én type diskrimineringsgrunnlag, for eksempel FRI som skal jobbe med opplæring i skolene på likestilling og LHBT, de har jo ikke så mye penger at de vil reise til Finnmark. Da blir det en skjevfordeling på kompetanse i landet, og det sier vi fra om.

Foreningen FRI arbeider for likestilling og mot diskriminering av personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet i Norge og i resten av verden. KUN og FRI har jobbet sammen blant annet med likestilling i barnehager og levekår for skeive i utkant-Norge.

Før pandemien og alt ble digitalt, så var det vi som sa; Kan ikke dere streame dette frokostmøtet? Møtet er interessant for oss, men vi kan ikke bruke tre dager på det. Nå skjer det.

Vi tenker litt annerledes selv også, miljøaspektet. Vi trenger kanskje ikke nødvendigvis å dra?

Vi er blitt miljøfyrtårn. Det er ikke så vanskelig, men man må dokumentere det man gjør. Når vi skal søke prosjekter, så er det noen ganger krav om at man skal være sertifisert. Det er et slags stempel på at vi faktisk jobber med det.

Det finnes også merkelappen «Likestilt arbeidsliv», hvor det er vi som er sertifisører. Det ligner litt på Miljøfyrtårn i formen, egentlig, og det er ganske mye dokumentasjon de må framskaffe. Likestilling er jo noe bedrifter blir målt på, og kan flagge om de vil. Vise frem at de jobber med mangfold og likestilling. – Det er ikke sikkert vi kunne ha satt stempel på oss selv, det vet jeg ikke.

Vi er 13,4 årsverk nå. Det er kanskje en følelse av at vi er mange, men alle har sin rolle.

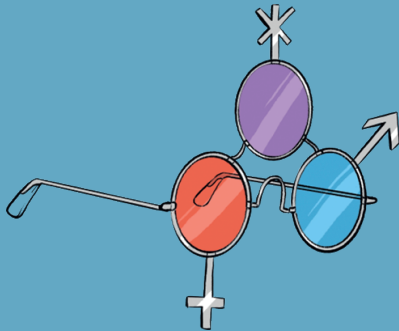
Når det gjelder å rekruttere folk så har ikke plassering av KUN hatt negativ betydning, snarere tvert i mot. De få oppigjennom årene som vi har rekruttert, som er mørkredde og redd for å kjøre på glatt vei, de har slutta ganske kjapt. For sånn er det jo faktisk å bo her, det er en slags distriktskompetanse. Man kan liksom ikke la seg stresse opp av at båten kanskje ikke går fordi det er dårlig vær. Været får man gjort så lite med. Det er ofte da kreative løsninger kommer, eller jeg pleier å si: Men det er jo ikke liu om å gjøre?

Det er en ganske bevisst lederstrategi å være til stede. Jeg er ikke en leder som er så veldig synlig utad – det burde jeg sikkert vært enda mer, men da hadde det antakeligvis gått utover oversikten. Jeg tror den oversikten har vært en suksess også når det gjelder det økonomiske. Se økonomien i prosjektene, samtidig med en oversikt over hva som skal gjøres og hvem man samarbeider med.

Man har jo sine systemer. Men jeg merker det jo, kanskje er det litt med alderen også, at det begynner å bli litt mer... og at vi er flere? Jeg talte opp i fjor, vi har nesten femti prosjekter, ikke sant.

Det jeg har gitt opp, det er å ha oversikt over alle de små internasjonale prosjektene, hvor det er litt like navn, om det er Latvia eller Litauen, Portugal eller hvem det nå er.

Det har vært en bevisst strategi både fra meg og fra styret at vi har økt administrasjonen, altså lønn og regnskap til 100% stilling. Når vi begynner å bli så mange, så må man ha mer fokus på HMS, arbeidsmiljø, organisasjonsutvikling. Jeg trenger jo ikke være den som skal lage alle prosjektrengskapene.

Man har vel fått spørsmålene noen ganger: Er det virkelig behov for dette lenger, er det ikke full likestilling? Men det har skjedd en generell endring i samfunnet i forståelsen av at selv om det er formelle rettigheter, så er det ikke alltid det som skjer i praksis.

Vel, det er litt sånn fortsatt da; kampen om hvem som har det verst, liksom, men det var mer steile fronter før. Nå samarbeider vi tett med Ressurscenter for menn, blant andre, om prosjekter for å se helheten. Det handler om å skape likeverd uansett hvem man er.

Det har jo vært litt vanskelig også. Hvor mange kjønn har vi, hvor mye identitet skal vi klare å... Det er så lett å si feil, bruke feil pronomen. Det er jo vi som skal kunne dette, men det gjør man jo ikke alltid. Alle går i fella.

LHBTIQ? Mange går seg vill i bokstavene, som står for Lesbisk, Homofil, Bifil osv. og beskriver det som i lovverket nå kalles «seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika». For den mest oppdaterte ordlista kan du sjekke hjemmesidene til Bufdir, og se på bufdir.no/lhbt/LHBT_ordlista

Jeg vet ikke om vi nødvendigvis er samstemte, men jeg har vært opptatt av at vi ikke skal være politiske utad. Vi skal selvfølgelig være uenig, men på et faglig grunnlag.

Vi har mandagsmøter og fagsamlinger der vi møtes fire ganger i året. Også har vi strategisamlinger sammen med styret hvert andre år.

Man merker det kjempefort i en organisasjon, det vil jeg tro i alle organisasjoner, at hvis man ikke klarer å holde fast på en møtepunktstruktur der man hele tida jobber med organisasjonsutvikling og strategier. For eksempel hvorfor har vi «Innsikt for endring» som visjon, hva betyr det? Hvis man mister de møtepunktene hvor man kan snakke litt om slike ting, da sklir det litt fort.

Det kan man merke med at det blir litt sånne grupperinger. Noen sier kanskje noe om at vi har ikke noe felles grunnlag, så begynner man å tro på det etter hvert.

Det handler om erfaring og jeg vet ikke om jeg har lært det heller. Men sånn som nå, så merker jeg at det er mer behov for HMS, organisasjonsutvikling, medarbeiderskap. Hvordan skal man være en god kollega? Hvordan vil vi ha det på jobb?

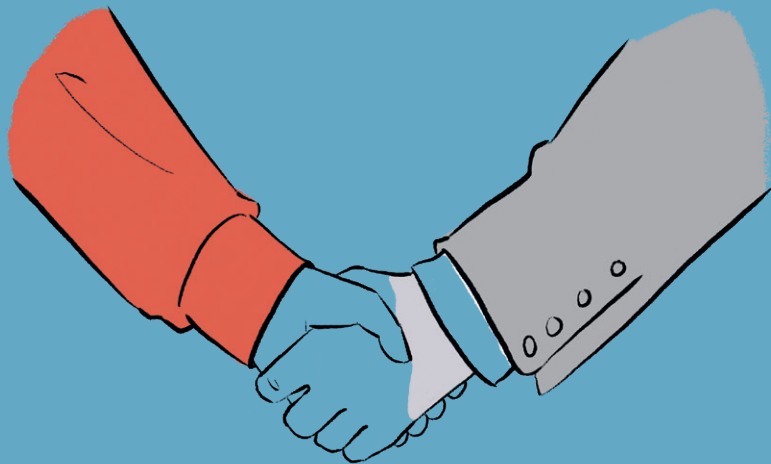
Det kan være litt vanskeligere når vi er mer mangfoldige. Det handler om å respektere hverandre for den man er og måter å jobbe på. At alle ikke kommer like fort inn i ting, eller at man kommer fra ulike kulturer. En gjensidig forståelse og respekt for hvem vi er som helhet, ikke bare faglig. Det å få inn litt blanding på alder også, er bra.

Jeg er ikke veldig sosial sammen med de ansatte. Det har nok noe med alder å gjøre, men det er også litt bevisst.

Det er jo ganske ensomt å være leder i en sånn mellomstor bedrift. En bedrift som ikke har noen ledergruppe. Da er det greit å ha et styre.

Jeg har fått lou til å jobbe med det som jeg synes er artig, men til tider har det vært ganske slitsomt. Noen ganger har man jo vurdert hvorfor man har holdt på med dette. Men så har man tenkt seg om og funnet ut at det viktigste er hvem man jobber sammen med, og at ingen dager er like. Å hele tiden bli kjent med nye folk og at man får mer og mer ansvar også utad.

Hvis jeg ser meg selv for tjue år siden og nå, så er det jo erfaring og alder, og at man kanskje ikke er så konfliktsky som man en gang var. Det å bare stå i det litt, stå i det uten å ta det med hjem. Jeg sover nok bedre om natta nå. Før kunne jeg finne på å dra på jobb klokka fem bare for å få ting unna. – Det kan nok skje enda, ikke at jeg drar på jobb klokka fem, men at jeg våkner om natta for å gruble. Det skjer nok fortsatt.

***Jeg vil råde en ny leder til å ta rollen som tilrettelegger.
Å tenke på seg selv som det, en tilrettelegger.***

Mari Wattum

Mari har en helt ekstrem kapasitet og veldig omsorg. Jeg tror ikke det lages sånne hjerner nå lenger. Vi er blitt så digitale, stoler på mobiler, kalendre, apper og sånn. Hun har mer kontroll enn meg, det har hun alltid hatt, på hvilke prosjekter jeg har. Når jeg har seks prosjekt eller mer, da... Da kan hun si: «Du skal jo dit i neste uke», og jeg bare «Stemmer!».

Hun vet hvor vi alle er denne uka, skal neste uke, husker hvem som holder på med hvilke prosjekter i lag med hvem og hvem som burde vært inne i det teamet nå. Det er jo helt ekstremt for nå har vi nesten 50 prosjekter i året, i tillegg har vi betalte oppdrag.

Jeg har ikke alltid helt visst hvordan jeg har trengt å ledes. Det har vært litt sånn: «Litt mindre detaljstyring, litt mer detaljstyring, ikke vær så på meg, vær litt mer på meg da!» Sånn har vi danset tango i noen år. Det handler kanskje mest om at nå tar jeg mer det rommet, og når hun ser at jeg tar det så slipper hun. Jeg synes vi danser fint, jeg!

Mari Aarbakke

Kvinnenettverk

Astri Gaarder Valberg (stifter)

Jeg er en av de siste stifterne som faktisk møter på årsmøtene.

Astri kom til Steigen i 1988, ansatt som kommunal fysioterapeut. Hun hadde vokst opp på Hadeland og studert fysioterapi og statsvitenskap. Etter tre år på Grünerløkka søkte hun og datteren nye eventyr i Steigen. Astri ble raskt dratt inn i prosessene rundt etableringen av KUN. Engasjement rundt feminisme og likestilling var på plass fra ungdomsårene.

I 1975, FN's store kvinneår, var jeg 18 år og på Hadeland gymnas starta vi jentegruppe. Etter hvert besatte vi alle posisjoner. Det ble jenter som eleurdleder, redaktør i skoleavisa, osv. Til slutt hadde vi tatt alle posisjoner, da la vi ned jentegruppa.

Et av spørsmålene som kom opp tidlig i prosessen var, hvor skal Kvinneuniversitetet ligge fysisk? Flere forslag kom på blokka, et av dem var Steigen prestegård.

For all del, ikke prestegården, sa jeg. Det er en fredet bygning og dere kommer til å få så mye ekstraarbeid bare med bygningen. Ringe riksantikvaren hver gang det skal slås i en spiker omtrent.

Astri visste hva hun snakket om. Familien på Hadeland hadde eid og drevet Granavollen gjestgiveri i generasjoner. På nært hold hadde hun sett hvilke utfordringer det kunne gi om bygninger var fredet.

Jeg var veldig pådriver for plassering i Nordfold. Det var jo mye nyere lokale og Magne, som drev kroa var iurig etter å selge den da ferga ble lagt ned.

Med lengre utdanning og levd liv andre steder, så Astrid behovet for en særlig satsing på damer og kunnskap i Steigen.

Det var kun ett menneske med førskolelærerutdanning i hele kommunen. Det var flinke folk. Flinker, selvstendige, tenkende, handlekraftige folk, men de hadde ikke noe utdanning. Og det kreudes jo mer og mer.

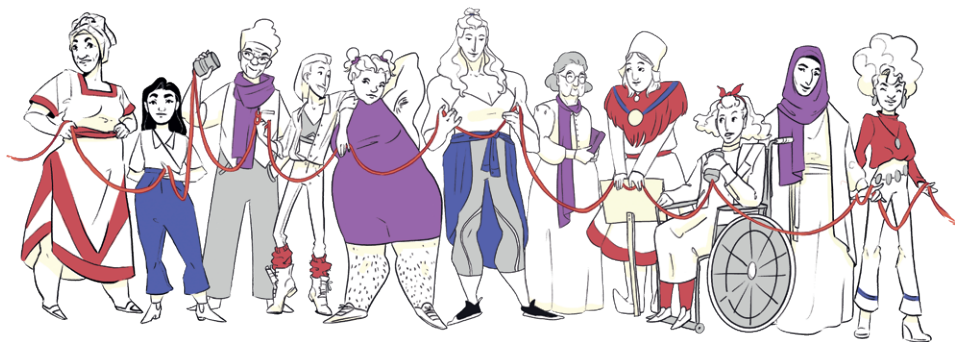
Etter etableringen av KUN forteller Astri om en kunnskapsrevolusjon i Steigen. Gjennom KUN fikk flere gjennomført ungdomsskole, videregående utdanning og det ble utdannet pedagoger og hjelpepleiere. Også menn fikk økt kompetanse.

Jeg husker da Steigentunet var på plass i 2001, da hadde jeg litt ansvar for opplæring og spurte vaktmestrene: Hva slags kunnskap trenger dere? De svarte «Vi trenger datakunnskap». Plutselig satt de med en datamaskin der de skulle styre både Steigentunet og sentralskolen. Dette var veldig flinke praktikere, men det var KUN som laget grunnleggende datakurs for driftsoperatører og vaktmestere – som fikk gutta med! De var det ingen som hadde tenkt på.

At KUN gav folk tid til å sette seg ned å tenke, lese bøker og lære å reflektere, det endret steigensamfunnet. KUN bidro til å heve blikkene og gav arbeidsplasser, nye mennesker muligheten til å komme. Om de ikke blir her på livstid, så bidrar de med sitt og opplever utkanthverdagen. Det er kulturutveksling som også har verdi når de flytter tilbake til byen.

Astri valgte å bli boende. Hun fikk mann, flere barn, engasjerte seg politisk og startet egen virksomhet. Samtidig fortsatte hun å følge KUN.

Jeg tror at KUN betød noe for min deltakelse i Steigensamfunnet. Det var hele tiden satsing på kvinners selutillit, som ikke var noen selvfølge! Det var in-put bare å være på KUN. De hadde jo disse bildene på veggene: «*Hvordan er det å være kvinne og etablerer?*», «*Kvinner må mer på banen!*», «*Kvinner må delta i politikken!*».

Så kom det forespørsel fra Tana om ikke vi kunne lage et kvinnettverk? Dette fikk Marit Stemland i fanget og det ble søkt midler. Vi måtte ha ei gruppe i Steigen for de hadde ei gruppe i Tana og ei på Frøya. Så da laga vi lokal gruppe, men det var ingen innfødte Steiguæringer i den gruppa, bare innflyttere. Vi dro på besøk til Tana i 1994 og vi dro til Frøya. Og de kom hit fra Tana og fra Frøya.

Dette gikk over noen år, men til slutt ble det avslutta. Man kan ikke ha prosess som prosjekt i lengden.

Mannfolka sa: «Bare du er kvinnfolk så hiver de penger etter deg».

Men hva skjedde egentlig i kvinnenettverkene?

Vi snakka! Astri ler.

Men det var jo veldig lærerikt. De fra Tana, de var samer og ville løfte opp doudji, samisk håndverk, og så ville de høre hva vi drev med. Ei av damene fra Frøya var behandler, så da hadde vi noe å snakke om. Ei i nettverket i Steigen var fiskerkone, og da vi kom opp til Tana fikk vi høre at de fikk mye mer betalt for fisken der på grunn av det samiske. Det var nytt for henne. – Og jeg visste jo ingenting verken om fisker eller samer. For meg var nettverket en øyeåpner i forhold til at Norge også er samisk. Kvinnenettverkene utvida perspektivene våre, i aller høyeste grad!

Igjen ler Astri.

Det var mye som skjedde, så etterpå ble det invitert en psykolog slik at vi skulle få bearbeid alle opplevelsene og få satt konfliktene i perspektiv. Det var veldig interessant å få være med på alt dette...

I tillegg til kvinnenettverkene forteller Astri at de mange foredragene på KUN inspirerte.

KUN hadde jo folk som kom på besøk, det var åpne foredrag om kvelden, og for meg var dette et lite vindu mot verden etter hvert som jeg ble småbarnsmor og hverdagen tok ganske mye.

KUN gav impulser utenfra i forskjellige retninger. Det var for eksempel ei som hadde foredrag en hel kveld om sjuvotten. Helt ifra hvordan været var den sommeren sauene beita, til at det var forskjell på ull og hvilken kvalitet som var best i en sjuvott. – Jeg ble helt sånn «jaha?!». – Da kom kvinners tradisjonskunnskap frem. For hva har kvinner bidratt med: Jo de strikket faktisk sjuvotter til de mannfolkene som skulle på Lofotfisket og de veude seil, de bidro faktisk mye!

KUN har alltid hatt en særlig åpenhet, og en gang hadde de invitert en varaordfører fra Troms som også var samisk healer til å holde foredrag. Det var en spesiell kveld.

Det var nok tettere bånd til lokalbefolkningen de første årene. Da ble det også drevet kafe. Det falt bort etter hvert. Jeg var på et møte på KUN hvor vi skulle snakke om veivalg. – Det er sånn at man av og til sitter og snakker et par dager om veivalg for KUN. Og den gang ble veivalget at KUN skulle slippe litt taket i lokalbefolkningen i Steigen. De skulle satse litt større.

KUN er hele tida i et samspill med resten av samfunnet. De er veldig flinke til å ta tempen. Det har hele tiden vært en kamp for å finne midler, skrive søknader, finne nye prosjekter, trekke til seg nye folk. KUN har vært veldig flinke til å knytte til seg til universiteter, høyskoler og andre miljøer – og at de kom på statsbudsjettet. Det var jo stort!

Det med å bruke Steigen som prosjektkommune, det har vært et veldig godt samspill. Det er lettere å lage prosjekter her, fordi det er så oversiktlig. Kvinner som kommer fra Thailand og Filippinene, for eksempel, gift med nordmenn, de opplever jo de samme spørsmålene og utfordringer som andre kvinnelige flyktninger. Dette kan man se på nært hold i Steigen fordi vi ikke er så mange, og vi vet akkurat hvem de er. Det har vært en fordel for KUN å være plassert i et lite samfunn. Det har vært lettere å lage pilotprosjekter.

Også er jo litt av poenget å trekke folk fra de store institusjonene ut i periferien!

Men det har jeg lyst til å si: Kvinners innsats og kvinners deltakelse over alt, det har ikke bare vært bra for kvinners helse. Det sa også Berit Ås en gang, at det er mange flere slitne kvinner nå enn før. Jeg ser det som helsearbeider, at egentlig så krever arbeidslivet for mye. Jeg synes godt at pendelen kan svinge litt andre veien. Kvinner tar størstedelen av omsorgsoppgavene, har mye ansvar og trenger tid til seg selv. Det kan bli for mye likestilling, jeg vil heller snakke om likeverd, jeg. Og det gjelder kanskje flere grupper også. Det er ikke alt som er likt. Det er forskjellig, men det kan være likeverdig.

Jeg tror ingen av oss stifterne hadde noe formening om hva det skulle bli. Det har vært veldig moro å følge KUN i disse 30 årene.

**Kvinnen må ikke
være en kopi av
mannen, eller
mannen en kopi
av kvinnen,
likerett er ikke
det samme som
likhet.**

Simone de Beauvoir

En månereise

Torbjørn Hjertø

(nabo, samarbeidspartner og tidligere styremedlem for KUN)

I små samfunn er det lett å få flere roller ovenfor hverandre. Det gjelder også Torbjørn Hjertø og KUN. Torbjørn var vært nabo til, oppdragsgiver for, kursdeltaker hos og styremedlem for KUN. I jobben som helse- og sikkerhetsleder ved KUNs store nabobedrift i Nordfold, havbrukselskapet Cermaq, har Torbjørn bidratt til å sikre en særlig nyttig kontakt mellom KUN og lokalsamfunnet.

Vi lurte alle på, da KUN ble startet i sin tid: Hva er det her for noe? Hva var det de holdt på med? Vi så det var aktivitet, og at det var høyt utdannede kvinner som fikk jobb. Det ble sett på som positivt, men bygda visste ikke riktig hva de holdt på med.

Siden jeg var i kommunestyret, så fikk vi jo en god innføring i hva KUN jobbet med, og at KUN var en aktør som vi kunne bruke i kommunestyret om det var behov. Det var en stor arbeidsplass i Steigen, med veldig interessante arbeidsoppgaver over hele verden. Nå har vi mange mannearbeidsplasser i Steigen, i Cermaq, men vi har også fått inn mange jenter den siste tida. Unge jenter og gutter som kommer inn med høy utdanning. Det var ikke en selvfølge for ti år siden, at utdanningsnivået skulle være så høyt i vår næring.

KUN har levert litt tjenester til oss, særlig på likestilling og diskrimineringsbiten som vi har kjørt kurs i siden 2016. På det første likestillings- og diskrimineringskurset, så hadde vi selve ledelsen med også. Det var jo litt interessant å begynne der. Vi fikk en del klare presiseringer på adferd som er tillatt og ikke er tillat. Vi fikk forankret det veldig godt. Også har vi jobbet oss rundt i hele systemet. Nå har det brede lag av de som jobber i produksjonen denne typen kursing og forståelse av diskriminering og likeverd. Forhåpentligvis.

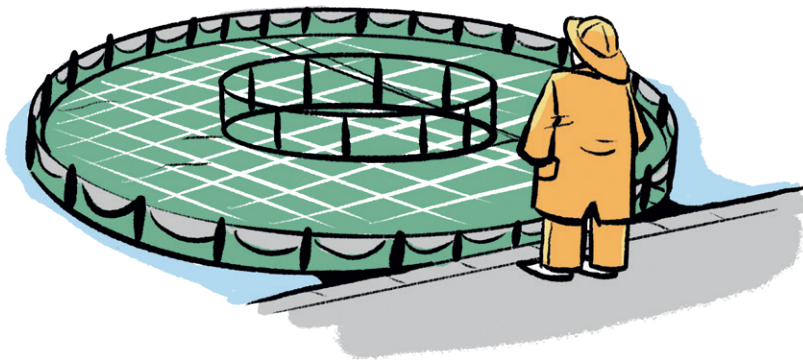
Det var nettopp en gjeng med gutter fra Cermaq på kurs. Jeg var nede og skulle servere kaffe, og da var det en som spurte: Hva er det egentlig dere driver med? Og da jeg svarte, sa han «Å så kult, så bra!». – At man får et sånt svar fra en ungdom, gutt på noen og tjue, det var interessant. Ellers er de som regel ikke så veldig interesserte. Men det skjer noe i tida også. Mari Wattum

Vi har hatt behov for denne typen opplæring for å bevisstgjøre oss selv, og våre arbeidstakere. Og det har skjedd endringer, det er helt tydelig. Som ledere har vi blitt mer bevisst på hva som er tolerant og ikke tolerant. Skulle det være noen som uoffisielt bryter de grensene vi har satt, så får vi tilbakemelding på det. Da bruker vi korrigerende tiltak.

«Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv», var det ikke det han sa, Arnulf Øverland?

Om de er inspirert av oss, er vanskelig å si, men Sjømat Norge er kommet i gang med et arbeid der de ønsker å få dette bredt ut blant alle sine medlemmer. Det tror jeg kan bli nyttig. Det er jo ikke annet å si enn at det er et mannsdominert miljø ute på anleggene. Vi har et mål om at vi skal få flere jenter inn.

Og det merker vi, at de som jobber hos oss, som får den opplæringen, de vet hva KUN er. De har kanskje fått mer informasjon om KUN enn det jeune lag i Steigen.

For å være helt ærlig, så kunne nok kunnskapsnivået ha vært bedre. Den tida de hadde gjestehuset åpent, så var jo folk innom der og da var det tross alt informasjon overalt inne på KUN om hva som foregikk og hva de jobbet med. Sånn sett har det tapt seg lite grann, da Gjestehuset Nora forsvant.

Vi har jo enda folk som bor fast på KUN, vi benytter utleierommene. Før hadde vi vi også middager der. Også har vi jo hatt et opplæringskontor på KUN i forbindelse med lærlingeoppfølginga vår, Kigok [Opplæringskontoret for fiskerifag i midtre Nordland]. Den linken har vi fortsatt inn.

Jeg tror nok kanskje ikke at KUN er klar over at kommunen og befolkningen i bygda bør bli litt mer informert om hva de gjør. At folk får litt mer forståelse.

Jeg satt i styret noen år, jeg husker ikke hvor mange. Det er jo en annen verden enn det vi opererer i, men det var veldig nyttig. Det var veldig greit å få vite hva KUN jobber med og bedriftens omfang, og det har jeg jo prøvd å formidle videre også i vår organisasjon, hva KUN egentlig har stått for.

Det er som en månereise. Jeg ble egentlig overrasket over omfanget i alt de holdt på med. Alt i fra Vietnam, Øst-Europa... Det må jeg si det var spennig, å hoppe inn i sånne system som kanskje manglet mye av den forståelsen, for å si det sånn. De trengte det nok enda mer enn oss.

Jeg minnes fagdage, styremøter med påfølgende middager når vi var ute på tur. Det kunne være veldig interessant. Da løsna det litt på det formelle, og det kunne gå litt i alle retninger. Gode diskusjoner over flere tema, og det var greit at vi bryna huerandre litt.

Jeg er vokst opp i en heim med ei storesøster som alltid har vært veldig bevisst verdiskapning og kvinnens rolle i samfunnet. Vi har hatt mange gode diskusjoner, så jeg har ikke vært uforberedt.

Når man er litt rundt i systemene ellers også, og snakker med folk -og med de som vet om KUN: Det virker som om det blir en forsterkelse at KUN ligger i distriktet, i stedet for at det skulle ligge for eksempel i Oslo. Jeg tror vi har en større grad av eierskap. At eierskapet i Steigen er stort ovenfor KUN. At det er en arbeidsplass som er i Steigen, en stor arbeidsplass. Se Tore og Mari, for eksempel, der begge jobber i hver sin bedrift i Nordfold. Tore startet jo på KUN før han kom til Cermaq.

Jeg har et godt inntrykk av de som jobber der. Oppegående kunnskapsrike mennesker som ønsker å være med å forme samfunnet.

KUN har vist seg å være en aktiv deltaker i forenings- og organisasjonslivet her i Nordfold. Grendelaget, Nordfolddager osu. Det hender seg at vi har styremøter på KUN.

Også er det jo enkelte som har litt mer nytte av KUN i hverdagen, rent forretningsmessig, som for eksempel Sigrid på Coopen. Den vanlige mann i gata, har jo ikke sånn direkte nytte.

Det har vært en artig reise å være med på. Det har gitt meg innsikt og forståelse som jeg har kunnet bruke hos oss.

KUN har vært en solid bedrift i alle år. Det er mange flinke medarbeidere som jobber der. Vi kan være stolte av å ha en sånn bedrift i Steigen. For Coopen i Nordfold er det ekstra supert at KUN bruker oss som nærbutikk. Vi har et godt samarbeid. KUN er kanskje ikke de som roper høyest at de finnes.

Sigrid Pickardt, daglig leder Coop Nordfold

**Be sekretæren
din ut på lunsj.
Det vil han
sette pris på.**

Ukjent

Tiden for kvinnefester var vel over

Kirsten Springer Hasvoll (tidligere styremedlem)

Jeg satt jo i styret noen år, men har hatt opplevelser av KUN lenge før det. Det er to forskjellige opplevelser. Den første er da KUN var kvinneuniversitet og hadde kurs for kvinner, da var jeg der på kurs og det var fint hele settinga.

Også ble jeg på et eller annet tidspunkt valgt inn i styret, og jeg husker faktisk ikke hvor lenge jeg satt i det styret.

Jeg synes det var fint å sitte i styret. Det var gode drøftinger og god kjemi mellom styret og spesielt Mari, men også de andre ansatte, selv om vi ikke traff dem så ofte. Jeg husker det som et veldig godt styreveru, og ville jo gjerne fortsette.

Etter det så har jeg hatt litt jobbmessige relasjoner til dem. Da jeg begynte på næringsavdelinga i Nordland fylkeskommune, så var jeg der flere ganger. Jeg jobbet med integrering og et stort tilflyttingsprosjekt i Nordland, og da brukte jeg KUN som foredragsholdere om tilflytting og bolyst.

Jeg har også hatt samlinger på KUN. Vi overnattet og spiste der.

Mitt forhold til KUN er nok mest det at jeg synes det er, eller i alle fall har vært et veldig flott sted å være for kvinnfolk. Det forandret seg på slutten.

Den endringen har jeg vært med på, for da satt jeg i styret. Altså dette med å legge det om fra det jeg kaller et «kvinneuniversitet» til å bli et kunnskapssenter for ulike minoritetsgrupper. Og den forandringen er jo ganske stor.

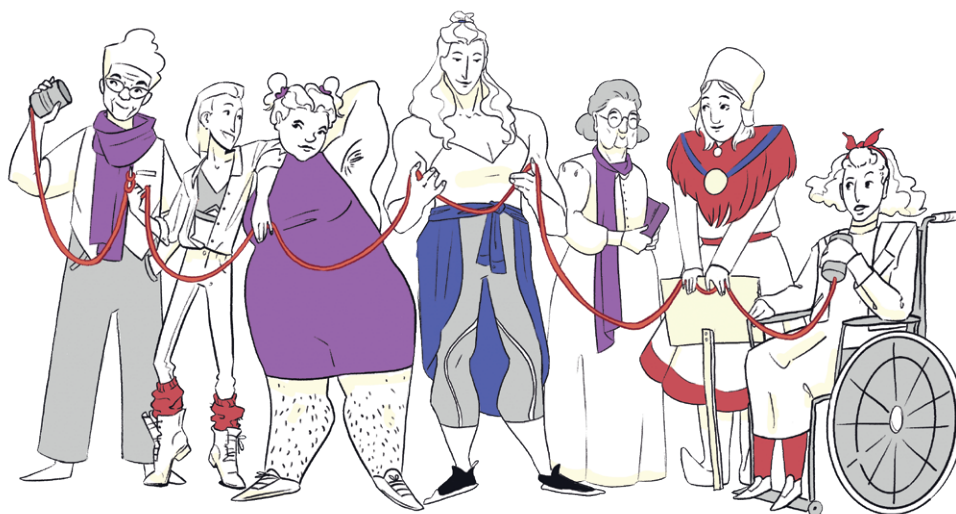
Vi måtte gjøre det, vi hadde ikke noe særlig valg. Tiden for sånne kvinnefester, holdt jeg på å si, var vel over. De hadde jo ikke finansiering, så de måtte jo på en måte utvikle seg. Og det har de gjort. Om de gjorde det fordi de hadde lyst, det husker jeg ikke.

Jeg har jo vært med på flere av disse jubileene, tiårs og tyveårs, og da var det jo åpenbart at det var noen som sauna det gamle. Og de ble ikke ordentlig med inn i det nye, for å si det sånn.

For meg ble det litt smalt. Jeg er sånn som alltid tror på bredde. De begynte jo å jobbe med næring, og de jobbet med landbruk. Og de kunne godt ha jobba mer med distriktspolitikk for det var de veldig gode på. Lokalpolitikk, ikke i Steigen, men det å jobbe med bolyst hadde de gode forutsetninger for.

Men de har jo en ekspertise som er knyttet til minoriteter, og da er det jo en grense for hvor bredt man kan gå. Og det er klart, et sånt sted er jo preget veldig av de personene som er der, så det er litt vanskelig for meg å si hva de skulle gjort. KUN har en vanskelig organisering og har måttet springe etter pengene hele tiden. Det har jo hindret dem fra å bestemme helt selv hva de ville gjøre.

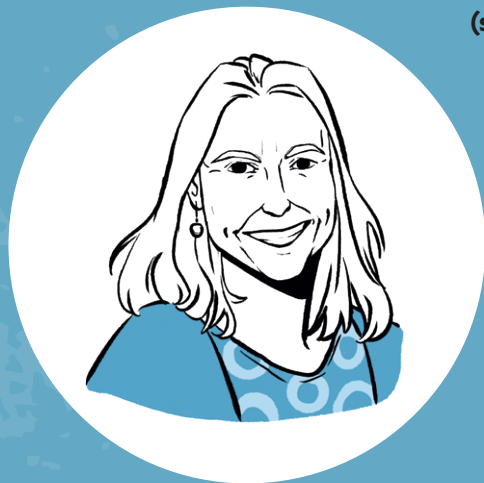

KUN har jo vært med på veldig mange spennende prosjekter. Jeg husker jeg var veldig imponert over at de var involvert i så mange internasjonale prosjekter. Men det var jo ikke sånn som folk i Salten var opptatt av. Tvert om, så tenker jeg at de har vært veldig flinke til å komme seg ut av Steigen. I begynnelsen var det et lokalt tiltak, men det er det på ingen måte nå.

De betyr mye arbeids- og sysselsettingsmessig for Steigen. Det er klart at det å ha en så stor arbeidsplass for godt kvalifiserte kvinner, det har merkes.

Når jeg tenker på KUN så er det først og fremst beliggenheten. Det er langt fra folk, men fantastisk. Det er veldig godt å være der. Jeg husker at vi hadde gjester selv en gang, som jeg skulle vise Salten, og det var strålende vær. Og da bodde vi på KUN, det var på sommeren. De hadde egentlig lagt ned den spise- og overnattingsdelen, men vi fikk lov til å bo der. Det var fantastisk.

Hilde Bjørkhaug (styreleder KUN fra 2016)

Jeg kom inn i styret 2013 som vara, så noen år som vanlig styremedlem, og så ble jeg bedt om å bli leder, kan ha vært i 2016, 2017? Jeg kjente jo til KUN gjennom samarbeidet med Fredrikkes Hage, og arbeidet som ble gjort på KUN på kjønn og landbruk. Det var nærliggende det jeg selv jobbet med da, på Bygdeforskning, som nå heter Ruralis. Da hadde Bygdeforskning samarbeid med KUN, blant annet i prosjektet om kjærlighet i landbruket.

Jeg tror det er en veldig viktig arbeidsdeling mellom forskere og forskningsinstitutt og, skal vi si, utrednings- og utviklingsinstitusjonene. Jeg synes den rollefordelingen, eller skal vi si bevisstheten om forskjeller, og behovene vi har for de forskjellene, har blitt tydeligere over tid.

Jeg tenker det er substansielt, det arbeidet KUN – eller, jeg pleier jo å si vi på KUN – og lignende sentre gjør, at det arbeidet har stor egenverdi. Jeg tenker ikke på det som at KUN «oversetter» arbeidet som gjøres i forskningsverdenen. Men at de har den dialogen og kontakten er en kjempeviktig rolle innen det oppdraget dere har. Og det oppdraget er ulikt for forskerverdenen.

De har kontakter, KUN står i den samskapingen som skjer i møtet med de folkene som står i feltene vi jobber i. Jeg tenker jo at KUN er viktigere enn noen gang, og viktigere enn noen gang for oss om jeg skal tenke på «oss» som akademikere og forskere.

Det som er spennende med likestillingsbegrepet er hvor bredt det er blitt. Likestilling handler jo

KUN-rapporten «Er bonden alene? Betydningen av partner/ektefelles involvering på gårdsbruk (rapport 7/2013)» finnes på KUNs hjemmeside. I 2015 arrangerte KUN en nasjonal konferanse om «Å elske en bonde» basert på undersøkelsen. Foredrag om samliu og generasjonsskifte i landbruket er stadig etterspurt.

om at folk skal ha like rettigheter, like muligheter for like rettigheter og like muligheter for alle. For meg også så startet det jo med kjønn, og jeg har fått, over tid, en forståelse av hvor viktig det er at det begrepet er blitt utviklet til å inkludere alt det som faktisk trenger å inkluderes. Og der har jo KUN vært så til de grader med, fulgt med og utviklet og utvidet likestillingsfeltet. Det synes jeg har vært spennende, og det har vært utrolig lærerikt og viktig.

Jeg sa jo ja til å fortsette og ble valgt inn igjen. Jeg er ydmyk på det, håper jeg gjør en god jobb og kan fortsette med det. Det er kjempelærerikt. Det gir meg mye.

Det skjer så mye spennende på KUN! Vi i styret spør stadig, «Kan ikke vi få mer innblikk i prosjektene og arbeidsoppgavene på KUN?». Og vi skjønner jo det, at det må begrenses hvor mye tid vi kan få, men altså – vi jobber jo alltid med å institusjonalisere smakebiter.

Det er jo et kjempeviktig fagfelt som jeg brenner for, og da gir det meg mye å se at KUN kan gjøre en sånn jobb, spille en så stor rolle i det feltet.

Det jeg har syntes har vært alvorlig spennende, har vært disse plakatene. Det er kanskje ikke det største eller viktigste, men det å være så til de grader til stede, inne i hverdagslivet med viktig informasjon DER ungdommen er, det tenker jeg liksom Yes! Det har vært et utrolig spennende prosjekt, virkelig et bevis på hvor nær KUN er... Det blir jeg stadig entusiastisk inne i meg når jeg tenker på!

Det gir meg mye kunnskap om det samspillet som er mellom ulike roller, ikke bare mellom KUN og forskningsinstitusjonene og samfunnet ellers, men jeg synes det er interessant å se den dialogen som KUN stadig har med oppdragsgiver, men politikere, med direktorat, med oppdraget sitt. Og det er jo en del av styrets jobb, hvordan kan vi håndtere og utvikle den relasjonen, sånn at den økonomiske støtten til KUN til enhver tid er best mulig. Slik at KUN kan gjøre en god jobb ut fra sine premisser. Og med oppdragsgiver på den store bevilgningen [Bufdir] synes jeg det er veldig god, respektfull, god dialog. Det er jo styrets rolle sammen med daglig leder, å operasjonalisere oppdragsbrevet, se, hva er handlingsfriheten her, holde den størst mulig slik at det over tid ikke er en innskrenkning.

Doavisa er utviklet for å spre kunnskap og skape refleksjon om temaer knyttet til bl.a. grensesetting, seksualitet og kjønnsidentitet på ungdomsskoler og videregående skoler. Doavisa er som navnet sier en informasjonsplakat som henges opp på innsiden av døra. Prosjektet er finansiert av Stiftelsen Dam og gjennomføres i samarbeid med Steinkjer unge Kvinners Sanitetsforening og Norske Kvinners Sanitetsforening.

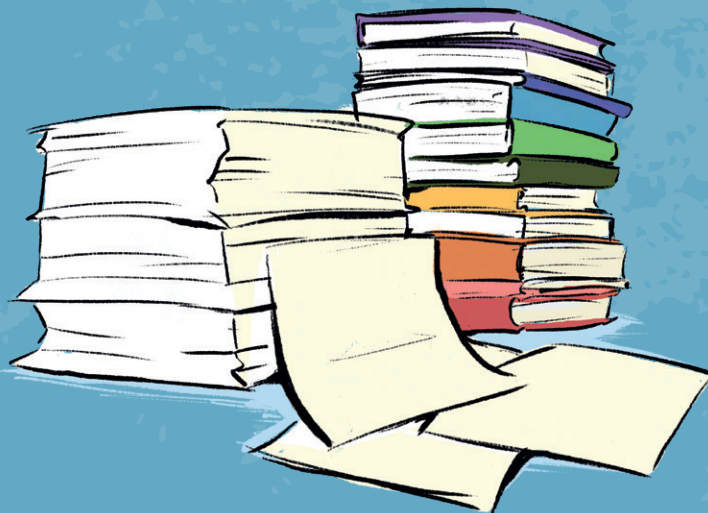
Det er hovedfokuset hele tiden, å opprettholde tyngdepunktet til KUN i Steigen. Det er det som er utgangspunktet for KUN, så er selusagt miljøene i Steigen og på Steinkjer like viktige! Og så er det jo å forsøke å være en støttespiller til daglig ledelse, da. Når man har en liten administrasjon, det er jo sårbart. Folk pensjonerer seg, noen slutter, det tar tid før andre kommer på plass, da er det viktig at daglig leder har et nettverk som er tilgjengelig.

Utfordringen til KUN og andre små bedrifter er jo den sårbarheten som ligger i å være liten. Men det å rekruttere til kunnskapsbedrifter utenfor storbyene, og der er jo Trondheim også ofte for liten, den utfordringen står KUN midt i. Samtidig så bidrar KUN til at kompetansearbeidsplasser andre steder i regionen – Nordlandsforskning, Nord [Universitet] – kan rekruttere folk som kommer skolert og opplært, kommer som superattraktive arbeidstakere fra KUN.

Så det er tosidig, dette her, man er innom KUN og kommer ut med en CV som er superattraktiv for andre, og så er det en del folk man likevel beholder i en større region, og bevarer som samarbeidspartnere. Men det er en utfordring, for da må man jo stadig rekruttere nye folk. Og det tenker jeg jo dersom er der over lengre tid kanskje blir slitne av, det skaper en usikkerhet. Men samtidig, det er jo livet til KUN. Normalen at det er stor utskiftning.

Jeg er veldig imponert over Mari sin evne til å rekruttere. Det må jeg si. Det å se fram i tid og se at her er det behov, og så klare å rekruttere i tide, stort sett.

Jeg gleder meg til neste periode og å følge KUN videre. Og det å være litt over tid gjør jo at en blir godt kjent, at samarbeidet fungerer godt. Så får vi se...

Mari Wattum

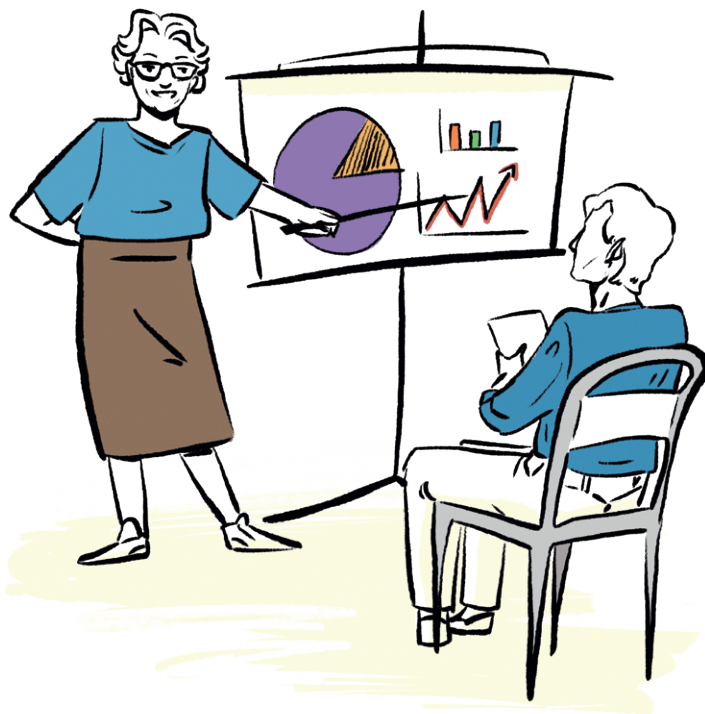
Noen ganger har det vært nødvendig å si til valgkomiteen at nå er det kanskje behov for å få inn ny kompetanse i styret, selv om folk har trives.

Det har alltid vært et arbeidende styre. De har ikke bare sett på vedtakene og banka igjennom, men har ønsket å bidra inn, komme med ideer og samarbeidspartnere. De har også vært med og lobba med politikere.

Det meste skjer i strategiarbeidet, der prosessene er mye viktigere enn resultatet. Også prøver vi å legge til rette for at på hvert styremøte så har vi presentasjon av ett til to prosjekter sånn at styret også skal bli litt mer kjent med konkrete prosjekter og de ansatte.

Særlig siste årene, så har det vært et veldig stabilt styre. De har prioritert å delta på styremøtene og de er faglig visjonære. Det administrative det bryr de seg ikke særlig om. Dokumentasjonen de får på økonomi og framdrift, det er de trygge på.

Om jeg skal dra frem en styrerepresentant som virkelig har løftet meg, så må det være Åshild Mouik. Hun hang i stroppen. Lærte meg mye om det med økonomi og presentasjon av økonomi. Å lage gode strukturer for styret på det området. Hun stilte de gode spørsmålene og etterspurte de gode dokumentene.

Åshild Movik
(styremedlem 2003-2007)

Det var både utfordrende og lærerikt for meg å være med i styret for KUN. På det tidspunktet var økonomien presset og styret måtte ta flere vanskelige og kanskje upopulære beslutninger. Min selvpålagte rolle ble å sikre at styret hadde tilstrekkelig fokus på økonomien. Jeg tok på meg å stille de vanskelige spørsmålene og kunne nok oppfattes krevende.

Mari var relativt ny som daglig leder da. Hun var mottakelig for krav som ble stilt, var løsningsorientert og sto stødig når vanskelige styrevedtak måtte gjennomføres. Jeg er imponert over det arbeidet hun som leder av KUN har utført, eune til å hente gode medarbeidere og målene KUN har nådd under hennes ledelse.

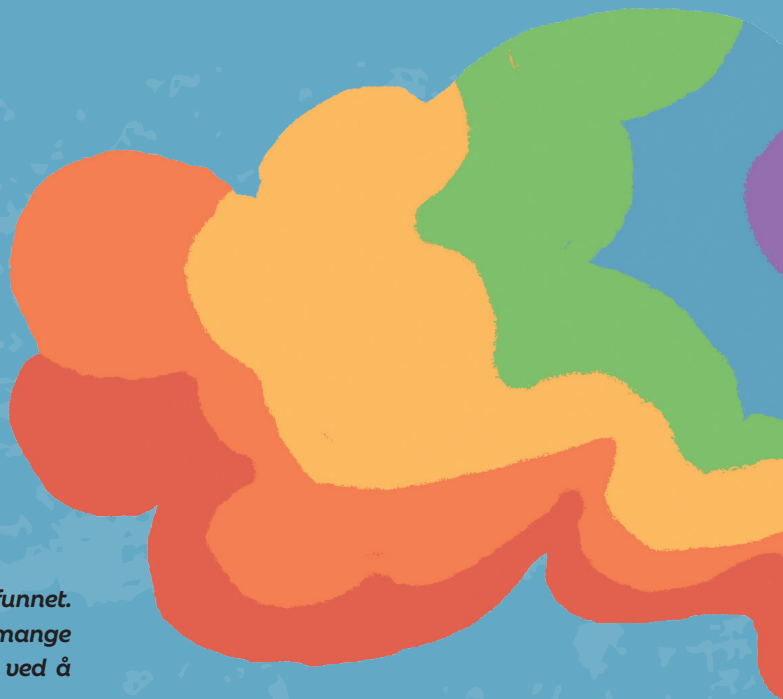
KUN har gjennom sine 30 år vist at samfunnet trenger en aktør som jobber systematisk og fremtidsrettet med likestillingsfokus på globalt nivå. KUN har utviklet seg gjennom kompetent endringsvilje og fremoverlent deltakelse der dagsorden settes for det likestilte samfunn. Å utvikle en slik organisasjon i en liten kommune som Steigen, er i seg selv en bragd.

Prøv å være regnbuen i noen andres skyer

Maya Angelou

Jeg tror KUN har stor betydning i lokalsamfunnet. Jeg tror folk i Steigen vet mer om likestilling i mange andre bygder som ikke har noe KUN. Bare ved å være der, så gjør man noe!

Lise Østby

5 på gata i Steigen

Gutt, 16 år

Hva er KUN?

Kvinneuniversitetet i Nord. Det kunne også hett Kunnskapssenteret for ungdom i nord.

Hva tror de gjør på KUN?

Jeg vet faktisk ikke? Har ikke anelse! Det har jeg faktisk aldri visst. – Hva er det egentlig de gjør der? Vi hadde postkasse der før... på veggen på KUN.

Mann, 22 år

Hva er KUN?

Et hus i Nordfold

Hva tror du de gjør på KUN?

Forskning? Jeg vet ikke. Likestilling. Sikkert noe samfunnsvitenskap inne i bildet.

Dame, 44 år

Hva er KUN?

Likestillingssenter

Hva tror du de gjør på KUN?

Det vet jeg jo egentlig...

Dame, 54 år

Hva er KUN?

Kvinneuniversitetet Nord

Hva tror du de gjør på KUN?

Kunnskap og ett eller annet.

Dame, 29 år

Hva er KUN?

Kvinneuniversitetet for likestilling

Hva tror du de gjør på KUN?

Der jobber de med likestilling og forskjellige prosjekter.

KUNs gode hjelpere

Steigen kommune

Mange i Steigen var opptatt av hva som skulle skje med «Kroa» i Nordfold etter at Steigentunellen ble åpnet, ferga fra Nordfold til Røsvik nedlagt. Ragnar Kildahl var ordfører og Ernst Lieng rådmann i Steigen da ideen om KUN ble kom opp. Som Berit beskrev i kapittel én, bidro disse til at kommunen gikk inn med hele en million kroner til opprettelsen av et kvinneuniversitet. Det var mye penger den gang, en enda større symbolsk sak.

Et av argumentene var jo at det kom til å bli arbeidsplasser i kommunen, men at det skulle bli så stort som det er i dag, med en slik aktivitet, det hadde jeg ingen idé om.

Ernst Lieng til KUNs jubileumsskrift til 10-årsjubileet i 1991

Den første tida etter opprettelsen, hvor fokus mye var på lokal utdanning, samarbeidet KUN og Steigen kommune tett. Det gjorde de også under etablering av Steigentunet, hvor kommunen samlet helsetjenestene under ett tak. I denne prosessen bidro KUN med veiledningskompetanse. Utover leie og bruk av møterommene på KUN, har det direkte samarbeidet mellom KUN og Steigen kommune blitt mindre de siste årene. Sporadisk har KUN bidratt med prosjektleidelse og veiledning.

I den omstillingsprosessen der ulike avdelinger i helse og omsorgssektoren i kommunen skulle omorganiseres, så hadde KUN ansvaret for den prosessen. Å kna dette sammen slik at det skulle bli en god prosess for de ansatte. Det var vel i 2002-2003. Berit var prosjektleder og Nordlandsforskning var inne og evaluerte prosjektet. De lagde en rapport som het «Gull av gråstein».

Når det gjelder samarbeid mellom kommunen og KUN, så var dette det siste store samarbeidet. Etter hvert som KUN spisset sin kjernekompetanse, med likestilling og ikke-diskriminering, så har kanskje ikke vi vært flinke nok eller det er jo helt sikkert at vi ikke har vært flinke nok til å involvere kommunen, men så har nok også kommunen glemt oss litt. Men så har vi jo litt samarbeid òg.

Det er jo også helt personavhengig. Hvem som er ordfører, hvem som er kommunedirektør. Hvor man har bevisstheten. Mari Wattum

KUN har en sterk stilling i Steigensamfunnet, og er en viktig pådriver som hele tiden utfordrer oss som kommune og kommer med gode innspill til hvordan vi kan jobbe enda bedre med likestillingsspørsmål. Steigen er heldig som har KUN. KUN er en viktig kompetansearbeidsplass, som på en veldig god måte viser at det ikke er noen grunner til ikke å legge kunnskap- og kompetansemiljøer i distrikts-Norge.

Aase Refsnes, ordfører i Steigen

Bufdir

KUN har vært på statsbudsjettet siden 1995, men flyttet mellom departementene da fokus gikk fra undervisning til likestilling. De siste tiårene er det Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som har vært ansvarlig for KUNs tildelingsbrev.

LDO

Likestillings- og diskrimineringsombudet har som hovedoppgave å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder. Ombudet har ansvaret for veiledning og er en pådriver for likestilling og mangfold. KUN samarbeider med LDO blant annet om kurs.

De andre likestillingssentrene

I statsbudsjettet opptrer KUN som "et av de regionale likestillingssentrene", og søsterorganisasjonen Likestillingssenteret er kanskje den som ligger KUN nærmest. Likestillingssenteret ble opprettet som Stiftelsen Kvinneuniversitetet på Løten i 1983 og var til stor inspirasjon for oppstart av KUN. Som KUN har de fortsatt å jobbe med likestilling og mangfold. De har nå flyttet fra Løten til Hamar.

Senter for likestilling ved Universitetet i Agder har som formål å samle og styrke forskning og kompetanse på likestilling på Agder, styrke utdanning og formidling på dette feltet og være en drivkraft for økt likestilling i regionen. Siden de er tilknyttet universitetet har de annen organisering enn stiftelsene, uten at det har vært til hinder for et godt samarbeid gjennom årene.

Reform Ressurscenter for menn i Oslo er det av likestillingssentrene som har det smaleste arbeidsfeltet. Reform jobber for at menn skal inkluderes i likestillingsarbeid, med særlig fokus på menn og gutters helse og rettigheter.

Frivilligheten

Organisasjons-Norge er en grunnpilar i velferdsstaten. I tillegg til stat, fylker og kommuner har også frivilligheten vært veldig viktig for KUNs arbeid.

Det er et utall organisasjoner rundt omkring i landet og internasjonalt – vi snakket jo om NGOer i et tidligere kapittel – som har vært samarbeidspartnere, initiativtakere og utøvere for KUN-prosjekter gjennom årene. En del organisasjoner er nevnt rundt omkring i boka når prosjekter er beskrevet eller de blir nevnt i intervju. Som den oppmerksomme leser vil se er det stort mangfold. En fullstendig liste hadde nok blitt en helt egen bok, så «ingen nevnt, ingen glemt» er vel en bedre strategi...

Hvordan skjer likestillingsarbeid ?

Likestillingsarbeid skjer på mange nivå, på ulike måter hele tiden. Faktisk tar du del i likestillingsarbeidet bare ved måten du snakker om ulike grupper mennesker på, hvem du bestemmer deg for å invitere med, hvilke holdninger du sprer, handlinger du gjør.

I første kapittel så vi at Marit og Berits metode ble å lage et senter for å utjevne kjønnsforskjeller. Heldigvis hev mange seg med på laget.

I andre kapittel så vi at likestillingsarbeid er politisk og byråkratisk arbeid. Før og etter bestemmelser og politiske beslutninger må noen rent konkret skrive ut bakgrunnsmateriale, fakta, saksfremlegg og gjengi det vi bestemmer i planer og lover. Når nye mål og planer om likestilling og mangfold er satt, skal det formidles, gjøres kjent og gjeldende for flest mulig.

Men som vi har sett gjennom hele boka, kommer ikke ideene om hvordan det står til med likestillingen, og hva som bør gjøres videre ut av ingenting. De som jobber på KUN, blant mange andre, henter aktivt tilbakemeldinger fra ulike mennesker, undersøker, forsker og forteller det de finner videre til media og myndigheter. Finner de dårlige holdninger, diskriminering, skjevfordelinger, noen som ikke telt med eller teller for lite, da må noe gjøres.

Møter, møter, møter...

En stor del av arbeidsåret til de ansatte på KUN går med til møter, seminarer, webinarer, konferanser og ofte innebærer disse møtene mange og lange reiser. Er det nødvendig med alle disse møtene?

For at KUN til enhver tid skal ha oppdatert kunnskap om likestilling og hva som skjer innen anti-diskrimineringsarbeid, må de ansatte være der det skjer. Og «det som skjer» på disse fagområdene, skjer i stor grad der folk møtes. Det håper vi du har lest mellom linjene i forrige kapittel.

Når mennesker møtes, enten det er i familien, nabolaget, skoleklassen, på arbeidsplassen, i store og små organisasjoner, så formes holdninger og vår oppfatning av verden. I samtaler, ord og fortellinger, og i aktive handlinger formes måten mennesker grupperes på og hvordan gruppene oppfattes.

Ved å møte folk der de er, får KUN anledning både til å forstå hvordan det står til med likestilling og diskriminering; hvordan blir akkurat denne gruppen oppfattet, behandlet og hvilken betydning får det? Og KUN får kanaler for å påvirke og formidle i positiv, mer likestilt retning.

Å delta der folk møtes er også viktig for at KUN med de ansatte kan bygge gode nettverk, som i sin tur kan gi nye spennende oppdrag. Eksempler på oppdrag og prosjekter finner du i kapittelet Hvem har arbeidet med likestilling?

Marit og Berit de var på sånn konferanse i Beijing, i Kina! Tenk, her reiser det to Steigendamer til Kina og er med på internasjonal kvinnekongress. Det var jo stort!

Astri Gaarder Valberg

Likestillingspodden

Koronapandemien, med sine digitale krav, utfordret de ansatte ved KUN i nye arbeidsformer. I 2020 ble kommunikasjonsrådgiver ansatt, og med Linn Braseth Gulliksen som drivkraft ble Likestillingspodden lansert. Likestillingspodden startet ut med fem episoder rundt temaet «I kjølvannet av Corona». Deretter fulgte tre episoder med tema «Snakk om det, mann», og et par jubileumsepisoder, hvor initiativtakerne til KUN, Marit Stemland og Berit Woie-Berg forteller. Likestillingspodden finner du der du streamer eller laster ned podcaster. (Spotify, Apple, osv), og mye av innholdet er også gjengitt i første kapittel i denne boka.

Jeg skal lære deg å klippe, jeg!

I kapitlet **Godt redskap gjør godt arbeid** viste vi til eventyret om «Kjerringa mot strømmen». Husker du hvorfor hun ble kalt det? Mannen blir så frustrert av kona at han drukner henne i elva, og når de skal sokne etter liket må de gå oppstrøms i stedet siden hun er så vrang at hun til og med flyter mot strømmen. Og her blir KUNs historie alvorlig en liten stund.

Arbeidet mot vold har fulgt KUN hele veien. Konemishandling, kvinnemishandling, familievold, vold i nære relasjoner – begrepet har fått nye navn, men grunnleggende sett snakker vi om det samme. Mennesker utsettes for vold av de som står dem nærest – ektemann, kjæreste, (og spesielt eks-partnere), foreldre eller barn.

Mange av KUNs prosjekter har handlet om vold i nære relasjoner, og også her ser vi at det har vært en utvikling i fokus. Vold mot kvinner var et naturlig utgangspunkt, og vold mot barn fikk også fokus tidlig, blant annet har barnehageansatte i hele regionen til KUN fått kurs i å «Se volden».

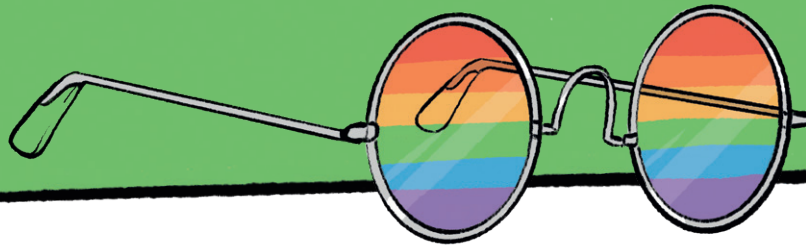
Sammen med UDI, Krisesentersekretariatet og advokat Gunnhild Vehusheia ble det utviklet informasjon til voldsutsatte familieinnvandrere og kurs for krisesentrene om situasjonen til personer som har fått oppholdstillatelse på grunn av familieinnvandring.

Med Skeiv Verden og Fri har KUN laget informasjonsbrosjyre om det å være skeiv og voldsutsatt til både voldsutsatte selv og til de som skal hjelpe. Nå kurses krisesentrene i hvordan de kan møte denne gruppen på en god måte.

Øvelse – vet du hvor du kan få hjelp?

Vet du hvor du kan få hjelp om du er voldsutsatt? Gå inn på hjemmesidene til kommunen du bor i. Se om du finner informasjon om kommunens krisesentertilbud. Om du ikke finner det – send en mail eller ring kommunen og spør! Etter Krisesenterloven er det faktisk kommunens plikt å ha et krisesentertilbud til alle innbyggere.

Gå så til ditt krisesenters informasjonssider og se – står det noe om tilbudet til de som har annet morsmål enn norsk? Personer med nedsatt funksjonsevne? Voldsutsatte med barn? Menn?

Metodehåndbok

Rundt omkring i boka finner du noen av metodene KUN har brukt eller bruker i arbeidet for å øke likestilling og likeverd i samfunnet. Konkrete måter å jobbe på kommer også frem i fortellingene til de ansatte i kapitlet Hvem har arbeidet med likestilling?

Det har vært snakk om å lage en “metodehåndbok”, men metodikk for å jobbe med likestilling er så fleksibel og tilpasset hvert enkelt prosjekt at det er vanskelig.

De grunnleggende prinsippene som ligger under det KUN engasjerer seg i, er derimot relativt uforandret gjennom årene. Karin Hovde på Steinkjerkontoret sier det så enkelt som at vi stiller følgende spørsmål om likestillingsrelevans når prosjekt vurderes:

- Handler det om folk?
- Er det forskjell mellom grupper?
- Er disse forskjellene forenelige med våre målsettinger?
- Hvor viktig er det å endre?

Kjært barn har mange navn og logoer, KUN én forkortelse

Synes du det virker som jåleri når bedrifter og organisasjoner støtt skifter navn og logo? Som du kanskje har lest gjennom boka, har flere kommet inn på navn og logo når de har fortalt om KUN.

Lise Østby la vekt på egenarten, det litt positive overraskelsesmomentet ved at det fantes noe som het kvinneuniversitet. Ingunn Limstrand viste til at det samme navnet kunne oppleves belastende, mens Mari Aarbakke fortalte hvordan tidligere trykksaker var noe hun kunne skjemmes over. Alt dette henger sammen, navn og logo er mer enn «keiserens nye klær» for en bedrift som KUN. De ansatte skal kjenne identitet og stolthet og alle både i og rundt organisasjonen bør gjennom navn og grafiske uttrykk raskt få en ide om hva bedriften befatter seg med, hva de kan levere.

De fleste som har vært i kontakt med KUN kjenner KUN som det, kun KUN. Kvinneuniversitetet Nord, som institusjonen ble hetende i stiftelsesvedtektene i 1991, skapte mye krøll på tunga for dem som skulle si det mange ganger i løpet av kort tid. Og det skulle man jo helst, i foredrag og når det ellers skulle snakkes for å bekjentgjøre og markedsføre nyopprettelsen. KUN ble raskt en naturlig og nødvendig forkortelse for Kvinne Universitetet Nord.

Da Kvinneuniversitetet Nord ble stiftet, fantes allerede «Kvinneuniversitet» lenger sør i landet, på Løten. Nord ble KUNs geografiske nedslagsfelt og faglige særdomene. KUNs første logo plasserte kvinnen godt i en nordlig sammenheng. I aktiv positur i framstavnen på en tradisjonsbåt tok kvinnen med vind i håret seg fremover, og hun var ikke i båten alene. Logoen var tegnet av Lisbeth Glanfield og gitt til KUN av Nordland Fylkeskommune. Fargen var rødstrømperød.

Berit

Den gamle logoen vår med dama i båten; det var jo å stake ut en ny kurs. At man skulle stå i båten å se, ha litt vind i håret, gjerne motvind, men se fremover. Også kunne man ha flere med seg i båten som selv ikke klarte å ro enda, eller selv klarte å stå, men som ville være med. Det var symbolikken i logoen vi startet med.

Det var litt dette som var motivasjonen. Du skulle verdsette også kvinners praktiske kunnskap og du skulle gi dem muligheten for utdanning framover i tid. Det er en sånn fin ide som lå i bunnen for det vi gjorde. Aasta Aalo laget prolog til.

Prolog

Av Aasta Aalo

Hun står i stavnen
og værer framtid
Det lugger motvind
i hår og kinn
Hun står på fortid
i båt med nagler
som hennes mødre
har klinket inn

Et flettet tauverk
for mann og kvinne,
en ankerkjetting
fra barn til mor,
Et ror av kunnskap
som følger leia
- hun er en Gaia
for hav og jord

Hun står på tiljen
- en bunn av trygghet
hun har en tofte
for myke fang
Men under skroget
- der skjærer kjølen
igjennom strømmen
i sikker sang

Hun har et mannskap
av tusen søstre
som navigerer
i bris og storm
Og båtens råseil
er kvinnens kjole,
og båtens mast
den har kvinnens form

Hun står i stavnen
og værer framtid
Det lugger motvind
i hår og kinn
Hun står på fortid
i båt med nagler
som hennes mødre
har klinket inn

Dama i båten ble strammere

Men så var det dette med kvinner, universitet og nord. Etter hvert som tida gikk og KUN endret målgruppe for arbeidet, metoder for arbeidet og ikke minst nedslagsfelt for innsatsen, ble navnet Kvinneuniversitetet Nord litt hemmende, til dels misvisende. Trebåten i logen representerte kanskje heller ikke noe moderne og fremtidsrettet? Det var på tide å gjøre endringer. Det startet med ny logo, et forsøk på å gjøre farger og linjer mer moderne.

Grafiske designere fikk oppgaven å modernisere KUNs visuelle uttrykk. Etter en del diskusjon gav ny logo en viss ny giv, men begeistringen var høyst midlertidig. Logoen ble nesten lik den gamle, men likevel ikke tro mot originalen. Dette skapte diskusjon internt og utad – og hadde egentlig opphavskvinnen blitt spurt om lov til endringene? Og om linjene i den nye logoen var klarere, var fargene desto uklarere og vanskelige å bruke på moderne fargede trykksaker, som det ble stadig mer av.

For de ansatte ble heller ikke bare ny logo godt nok. Likestillingsarbeidet var i rask og grunnleggende endring og en navneendring presset seg frem.

KUNs selvpålagte ansvar for å løfte kvinners unike erfaringer, kunnskaper og praksiser var viktig og riktig første tiåret. Men med nye arbeidsmetoder, digital kommunikasjon og endring i likestillingsarbeidet i Norge og verden, ble det nødvendig for KUN å «åpne» virksomhetens navn. Likestillingsarbeidet var ikke lenger rettet bare mot kvinner, og KUN jobbet med prosjekter hvor som helst i inn- og utland. Benevnelsen «universitet» ble også misvisende etter hvert som KUN tilbød stadig færre utdanninger. Som mange andre kompetansemiljø i landet, valgte KUN ordet «senter» som en mer dekkende benevnelse for virksomheten.

Jeg synes det er veldig fint at det skiftet navn fra Kvinneuniversitetet. Det hadde for mye assosiasjoner til Berit Ås, Kvinneuniversitetet på Løten og alt det. Det var kanskje viktig i sin tid, men det var riktig i tida å få inn det med likestilling og kjønn. Man må jo følge litt tidsånden.

Ingunn Limstrand

KUN senter for kunnskap og likestilling ble det nye navnet. Kunnskap og likestilling ble tydeliggjort som KUNs kjerneoppgaver, samtidig som forkortelsen KUN fikk den plassen det fortjente, først og størst. Etter mange års innsats hadde stadig flere vennet seg til å si KUN, hadde gode assosiasjoner til bedriften og de ansatte. Stiftelsen kunne heller ikke endre navn i Stiftelsesvedtektene, så med forkortelsen KUN ble også koblingen til det opprinnelige og egentlige navnet ivaretatt.

Den logoen fikk også en overhaling noen år senere, selv om navnet besto. KUN senter for kunnskap og likestilling arbeidet nå sammen med Likestillingscenteret (først på Løten, senere Hamar) og Senter for likestilling (Universitetet i Agder). De svært like senter-navnene skapte en del forvirring, hvem var hvem?

En ny grafisk designer ble invitert til å gi innspill til nytt navn og ny logo. Resultatet ble en tilpasset regnbuefarget logo bestående av kun KUN, og en helt ny visjon. Den nye lokale grafiske designeren, V design, hadde fordelene av å kjenne KUN over tid, visste hva institusjonen stod for, og foreslo visjonen og målet: Innsikt for endring.

I dag har logoen fått et forklarende "likestillingscenteret" inn over navnet KUN, og dette brukes også i omtale, selv om det ikke er del av navnet. Dette har også kommet tydelig på plass i den utgaven av logoen som har med visjonen.

**Senter for kunnskap
og likestilling**

likestillingscenteret

innsikt for endring

Gjestehuset Nora

KUN-huset i Steigen ble bygd, og i mange år drevet som vertshus. Nordfold Kro, eller «Kroa» som huset ble kalt lokalt, fikk mye av inntekten fra farende folk inn og ut av Steigen. Da Steigen fikk veiforbindelse i 1991, og fergeanløpet i Nordfold ble lagt ned, mistet kroa grunnlag for drift.

Men om fergefarten var avgjørende for omsetninga, betød kroa fortsatt mye for et lite lokalsamfunn. Livets milepæler; dåp, konfirmasjoner, bryllup, begravelser og bursdager ble feiret i huset i fjæra. Det samme ble livet og godt naboskap gjennom fester «på kroa», nærmere bestemt i kroas kjeller. Mang en svingom er tatt på de gulvene, noen har fått sine første kyss, andre har fått høre et sannhetens ord i sene nattetimer. Og kroa næret ikke bare bygda med opplevelser og samhold, den hadde også et kjøkken med personale som laget god mat.

Den første tida tok KUN mål av seg å videreføre en del av kjøkken- og gjestehusdrifta. Dette var et etablert tilbud som kunne sikre noe inntekt, og det var en fordel for KUNs tilbud, kurs og opplæring, at deltakere kunne overnatte og mettes. Overtakelsen skjedde bare litt plutselig...

Berit

Vedtaket ble gjort i juni og Magne, som eide dette huset, ble kjempeglad. «Dere kan overta det med en gang!», for han ville ha ferie for en gangs skyld.

Og så hadde vi denne kafeen som var åpen. Der var det mat og frityr. De hadde sagt at jeg bare kunne ringe etter hjelp hvis jeg trengte, men jeg rakk aldri å ringe etter hjelp, jeg måtte bare servere unna.

Det var så ille med den frituren, som jeg ikke var vant til å bruke. Jeg hadde et rødt skjørt og en rød jumper som jeg måtte hive etter arbeidsdagen. Jeg fikk det aldri rent igjen. Eva Isaksen kom inn og hun holdt på å le seg i hjel over hvordan jeg så ut, for det var jo også masse rom som skulle gjøres klar, ikke bare de fire som var bestilt, men plutselig kom det mange flere som skulle overnatte og disse skulle jo ha frokost neste morgen!

Fryseren var full av mat som Magne hadde kjøpt inn. Vi visste ikke engang hvor vi skulle bestille sånt.

Dette var ikke med i planene. Vi skulle bare vi ta imot det som var bestilt, trodde vi, og om det kom innom en og annen til kaffe, så var jo det greit.

Vi fikk hjelp i kafeen, men Eli skjønnte seg ikke på kasseapparatet, så ti kroner for en kaffe ble til hundre. Ting som skulle koste hundre ble til tusen. Å gjøre opp kassen ble et puslespill. Vi måtte anta hvor mye vi trodde hadde solgt for. Det var sigaretter, kiosksalg, alt sånt skulle vi jo bare holde vedlike mens vi gjorde klar for undervisning...

Det var ei artig tid.

Marit

Det var multikompetanse. Alle som jobbet der var i stand til å gjøre flere oppgaver som de kanskje aldri hadde gjort før. De vokste virkelig på det.

Berit

Mens du var i Afrika! – Hadde du vært der, så hadde det blitt ordentlig mat, hehe.

Men det gikk. Den sommeren gikk. Det var én fridag sommeren i 1991, én søndag fri hele sommeren, og det var jobb fra kl. sju på mårran til elleve om kvelden. Elbjørg kom jo inn, som hadde jobbet der før, og tok over det der etter hvert.

Husmora

Eva Brennvik
(Husmor på KUN fra 1997 til 2013)

Jeg fikk tittelen husmor fordi jeg ville det selv. – Det var jo det vi gjorde, vi som var på gjestehuset. Vi redde opp senger og vasket rom, vi bakte brød og laget middag. «Kall meg husmor, så kan vi hedre den tittelen, for hun er for lite verdsatt», sa jeg.

Husmor var ikke et ord du skulle bruke, det var ingen «ordentlig» yrkestittel, så jeg vet ikke hva det stod på de offentlige papirene. Men jeg ville det skulle stå husmor.

Den aller første jobben jeg hadde, da jeg var ferdig med handelsskole i Tromsø, var sommerjobb på et lite gjestgiveri på Storsteinnes. Så jeg begynte å jobbe med det samme som jeg sluttet med. Men så ble det jo mye forskjellig underveis, da.

Den første jobben jeg hadde på KUN, da ble jeg spurt om å være prosjektleder for det som skulle bli et «Bygdesenter». Dette var høsten 1994 og gikk over to år. Prosjektet gikk på at vi skulle få til et hus i Leinesfjord med mange aktiviteter for damer som hadde lyst til å starte opp noe. Selge noe, drive forretning osv. Jeg husker ikke hvor de fikk de midlene fra, men de hadde i alle fall søkt dem. Og på den tida tror jeg det var veldig enkelt å få midler til sånne kvinneprosjekt.

Jeg tror de spurte meg fordi jeg hadde etablert egen bedrift, jeg hadde litt den erfaringa. Etter det prosjektet forlot jeg KUN, også kom jeg tilbake i 1997, på sommeren. Da trengte de folk på kjøkkenet. – Det var vel et ben de hadde å stå på, for å greie seg økonomisk. For i starten, da var jo ikke KUN på statsbudsjettet.

For det meste så var vi i alle fall tre som var fast. Da jeg begynte var det jeg, Anniken og Ellen. Så kom Jorunn inn, ja det var nå flere som jobbet der i korte perioder. Og jeg var der i femten år. Husmor i femten år, på KUN i totalt sytten.

Vi leide ut rommene. Det ble brukt når de hadde alle de der utdanningsprosjektene, da bodde det ofte studenter der. Vi hadde alt mulig fra pubkvelder til søndagsmiddager, rekeaften, pizzakvelder. Quiz hadde vi av og til, og vi arrangerte bryllup, konfirmasjoner – ja, alt. Barsedåper og minnesamvær. Vi hadde også mye med resepsjonen å gjøre, svarte på telefoner og sånn.

Jeg husker at vi pleide å ha en del underholdningskvelder. For eksempel var søstera til Jon Michelet der en gang, og så var det Kine Hellebust, Ola Bremnes og Karl Erik Harr. Manequinoppvisning hadde vi også, det var mye som foregikk! Det samlet i alle fall mye folk, det samlet lokalbefolkningen.

Det der har du ikke nå. Det er ikke et gjestehus hvor folk bare kan gå inn å ta seg en kaffe. – Men det der kunne jo være begge deler. Når det ikke er drivverdige, så går det jo ikke. – Jeg tror nok folk da hadde et helt annet forhold til KUN enn de har i dag.

Jeg tror det hadde stor betydning for lokalbefolkningen, spesielt i Nordfoldområdet, at de hadde det samlingspunktet. Det eneste var at når det var elgjakt, da skulle du bare glemme å arrangere noe. Da var det ingen som kom.

Den største betydningen hadde nok KUN for de som tok og fullførte videregående. De følte at de bygde opp selvtillit ved at de klarte det. Vi hadde jo kystskipper, vi hadde lærerskole, de begynte på sykepleien, ikke sant! Desentraliserte kurs. Det var mange godt voksne damer i Steigen som kjente på at de klarte det.

Det gav noe for meg, og det tror jeg det gjorde for de som jobbet med fag også. Når de så at damene ble glade, at de fikk selvtillit. – Og alltid når de var her, så hadde vi jo lunsj, det var innbakt i kursene. – Og de som holdt disse kursene; lærerskole og kystskipper, de bodde jo på huset, fikk både frokost, lunsj og middag. Da følte jeg meg nyttig – husmora.

Bord, dekk deg!

En gang det var bryllup, så hadde jeg gjort en brøler. Jeg hadde glemt å kjøpe inn alkoholfri vin.

Jeg hadde hatt paret inne på samtale, planlagt hvordan de ville ha det. Også sa de: Det er ganske mange som kommer som ikke drikker alkohol. – Det er greit, sa jeg, for det finnes veldig mange fine alkoholfrie viner, så dere trenger ikke å drikke husholdningssaft. Så var vi enige om det.

Så skulle vi servere middagen og til forrett skulle de ha hvitvin. Da var det ei av jentene som serverte som kom opp på kjøkkenet og sa: Eva, brura sa at du har alkoholfri vin? – Oh-oh, sa jeg, for det hadde jeg glemt. Men vi fant vi noen flasker med alkoholfri hvitvin nede i kjelleren. Så fikk vi ordnet det. Men så skulle de jo ha alkoholfri rødvin til hovedretten. – Da ringte jeg Mari og spurte «Har du krøkebærsaft?» Men dette var jo på sommeren, så... «Ja, jeg har noen få flasker igjen», sa hun. «Da må du bare komme med dem», sa jeg. Så tok vi dem inn på kjøkkenet, fylte opp mugger og karaffer, blandet med litt husholdningssaft, og så tok vi rødvinndunken og «dæsj, dæsj, dæsj». Da ble det litt vinsmak, hehe. – Og alle spurte, «Hvor har dere kjøpt den vinen her? Den var veldig god!». Da sa jeg bare, «Den har vi fått tak i på polet!» Jeg tror vi greide å snakke det bort.

Da jeg kom på jobb mandagen etter, så satt Mari med morgenkaffen og sa til de andre: «Jeg må fortelle dere om lørdagen, da Eva lekte Jesus. Hun gjorde vann om til vin!»

Det var jo så lite alkohol i den «vinen», så det var jo ikke noe problem. Lørdags kveld i sekstida, hvor skulle vi fått tak i vin? Da var det bare å være kreatiu.

Det har vært masse forskjellige folk på KUN. Jeg har hatt inntrykk av at alle som har vært der har vært utrolig trivelige folk. Jeg tror nå selv at jeg hadde et godt forhold til de fleste, de ble jo mange etter hvert.

Det har vært en kjempeflott arbeidsplass å være på, både jobbmessig og sosialt. Det satt så langt inne å slutte i 2013. Å miste den sosiale biten...

Jeg følte aldri at det var noen forskjell. Fellespunktene med at vi spiste lunsj i lag, det tror jeg hadde stor betydning for miljøet. Vi stod jo for å lage lunsjen. Jeg tror man hadde veldig god respekt for hverandre, for det man holdt på med.

Samtidig, når det blir en såpass stor arbeidsplass med bare damer, så vil alle ha et ord med i laget på alt. For å beskrive det, så etter vannlekkasjen, da vi skulle pusse opp, da skulle vi legge fliser på badene. Vegger og gulu. Jeg fikk i oppdrag å ta meg av det arbeidsstykket, og da ringte jeg Nilsson i Bodø og sa at jeg skulle hatt noen prøver på gulu- og veggfliser. Da sa han at det er jo så mye å velge i, det er ikke bare å sende...? «Du; send to prøver av hver sort», sa jeg. «To veggfliser og to gulufiser. Vi er fjorten kvinnfolk her som skal bestemme, så vi må ikke ha så mye å velge i.» Da flirte han og sa; «Det har du rett i!»

Jeg visste jo hvordan det der kom til å gå, for det hadde allerede vært så mye diskusjon om fargene på veggene. Da var det alle de der fargekartene.

Eva Isaksen holder rekorden som særdelest lengstvarende KUN-ansatte. Eva hadde ansvar for regnskapet på KUN fra oppstarten til hun gikk av med pensjon da 30-årsjubileet nærmet seg. Hun pleier å si at hun startet med regnskapsbøker som ble ført med sirlig penn, og avsluttet med skylagring og integrerte regnskapsprogram.

Etter den store berømmelige vannlekkasjen ble hele huset restaurert. Også gikk ikke drifta så godt, så vi la vel om i 2003. Vi arrangerte fortsatt bryllup, men vi hadde ikke disse kveldene lenger. Det var ikke åpent i helgene, slik vi hadde hatt før. Det var egentlig en radikal endring.

På slutten da jeg jobbet der, var det ansatt vaktmester. Først kom Bjørn, så ble det Kåre etterpå. Før vaktmestrene, var det kanskje mest Eva på regnskap som hadde kontroll på alt det der. Eller så var det at Berit eller Marit tok tak. Eller så var det bare å hente gubben.

Jeg opplevde mye morsomt på KUN. En lørdags ettermiddag da jeg skulle gå på senvakt, så var det kommet opp ett telt ute i hagen. Det var ofte campingvogner som fikk stå utenfor, som fikk strøm og låne dusj. Så kom det inn en mann. Han skulle på helgetur på KUN, han, for han hadde hørt at det var så mange damer der. Han var en artig skruer. Godt voksen var han og godt skjenkt var han også.

Jeg vet ikke om det har hatt så mye å si for karrieren min, men jeg har jo merket det – og det tror jeg de fleste som har jobbet på KUN har, at når du er ute og representerer i andre sammenhenger, så løfter det deg litt. Jeg har jo vært mye i frivillige organisasjoner og merker det enda. Når folk spør hva har du holdt på med: «Åja, på KUN?». KUN har vært veldig ansett ute.

Jeg har måttet forsvare KUN noen ganger, lokalt. Men det tror jeg rett og slett er uvitethet. Folk har ikke satt seg inn i hva de holder på med. Jeg vet ikke hva de kunne gjort med det, men jeg har i alle fall erfart det at om du ikke har noen arena, for eksempel noen åpne folkemøter, så vet ikke folk hva du holder på med. Det er der folk henter informasjonen sin, tror jeg. Jeg tror ikke folk går så mye på nett og leser. Alt det som er lokalt og nært, det er liksom bare der.

Jeg gikk inn i distriktsstyret i Røde Kors i 1998 og var med helt til 2007. Først som nestleder og så som leder. Det var veldig god dialog med Mari, som var sjef, at jeg fikk det rommet for å holde på med sånt. – Først var det Berit som var leder, så var det Tordis Sofie en kort stund, så var det Mari.

Det kan hende at KUN har hatt betydning for damene i Steigen, for i en periode satt vi tre damer fra Steigen i ganske store veru. Det var styrelederen for Nordland sanitetsforening, styrelederen for Nordland bygdekvinnelag, og jeg satt som distriktsleder i Nordland Røde kors. På samme tid. Det kan godt hende at KUN gav kvinnfolkene selvtillit ved at de var her.

Jeg synes det er positiut at KUN fortsatt er i Nordfold. Det har noe å si for Steigen.

Gammel-Eriks peppersuppe

Gammel-Eriks peppersuppe var en gjenganger på Gjestehuset Noras meny. Oppskriften er håndskrevet og flekket av grundig bruk, til 40 personer trenger du:

4 kg kjøtt (okse)

2 selleri

4 løk og purreløk etter smak

4 kg potet

3-4 paprika

6 ts paprikapulver

Pepper, salt (og sukkerkulør for fargens skyld)

Peppersuppa serveres med rømme

Helt enkelt så gav jo drift av gjestehuset mulighet for overnatting til egne foredragsholdere. Men jeg skjønner jo at når de høyt gasjerte akademikerne på KUN var de som skulle koke kaffe og smøre smørbrød, så ble det der mer og mer diskutert...

Astri Gaarder Valberg

I dag er Gjestehuset Nora historie. Overnatting og kafé er mest for eget bruk. KUN tilbyr likevel møterom og dagpakker, og særlig KUNs gode nabo Cermaq bruker KUN-huset til kurs og annet. Når unge røktare skal på kurs på KUN er det ikke annet enn tacosuppa som duger, men den oppskriften er det bare Mari Wattum som kan.

KUN likestilte tanker for framtida

Da Marit og Berit tok initiativ til å starte KUN, så de for seg at det ikke skulle være behov for KUN ti år senere. Slik gikk det ikke. Arbeidet for likestilling krevde kanskje sterkest mobilisering for å snu innarbeidede, uheldige holdninger og strømninger de første ti, tjue årene, men KUN sto i mot. Ikke bare det, men KUN bidro til å snu strømmen. De siste årene er det blitt mer «medstrøms», mer allment akseptert, rett ut populært å arbeide for likestilling og mangfold på alle diskrimineringsgrunnlag. For KUN har dette betydd at stadig nye grupper i befolkningen skulle få behov for KUNs fokus og kompetanse.

Mari Wattum

Det er ikke sånn som det var for 30 år sida, at «om 30 år så er det ikke behov for oss lenger». Vi jobber nok med det samme, tenker jeg. Ikke sikkert at det er vold i nære relasjoner, det kan være med rasisme eller andre utfordringer. Kanskje vi får lov til å jobbe mer med struktur, det hadde jo vært fint.

Om jeg skal ha en visjon, så må det være det at Norge ser at det faktisk er behov for å legge inn mer energi, ressurser og penger i å jobbe strukturelt, fra barnehage og opp, få inn mer kompetanse til profesjonsutdanninger og at det ikke henger bare på en styreleder. Mainstreamings-strategien, den funker ikke. Det trengs strukturelt arbeid.

Om ti år, så tror jeg også at vi samarbeider enda mer med forskingsinstitusjoner. Det merker vi allerede, ikke nødvendigvis for å være med å forske, men for å være den som kan forankre det. Å være der som kanskje ingen andre skjønner, men som vi skjønner veldig godt selv; i skjæringspunktet mellom forskning og praktisk arbeid.

European Institute for Gender Equality, EIGE, sier at “Gender mainstreaming has been embraced internationally as a strategy towards realising gender equality. It involves the integration of a gender perspective into the preparation, design, implementation, monitoring and evaluation of policies, regulatory measures and spending programmes, with a view to promoting equality between women and men, and combating discrimination.”

Det sier deg ikke så mye? Nei, å bare vedta at “kjønnsperspektivet skal integreres i alle departement” gir ingen effekt. Man må utpeke klare ansvarlige og sette konkrete mål hele veien.

Dessverre tror jeg likestilling ikke er noe vi plutselig blir ferdig med. Likelønn vil være en viktig milepæl, men likestillingsarbeidet er i stadig endring. Strømningene i samfunnet vil også stadig endre seg, og vi har en hel verden å erobre. Vi har heldigvis kommet langt i Norge, men vi har en hel verden vi skal dra med oss i riktig retning. Det er en enorm jobb vi har foran oss.

Aase Refsnes, ordfører i Steigen

De som jobber på KUN i dag, de er en annen generasjon. Jeg er ikke så tett på dem lenger, men har inntrykk av at det er flinke folk. Det er bra at det kommer en ny generasjon som har nye perspektiv.

Astri Gaarder Valberg

Vi kan bli mer ambisiøse kanskje? Ikke alltid selv vi forstår hvor store vi faktisk er på feltet! Linn Bylund, Seniorrådgiver på KUN

Vi har til gode å se helt fruktene av at vi har et veldig målrettet kommunikasjonsarbeid. Men jeg tror det er noe av det vi begynner å se nå, ved at store bedrifter tar kontakt helt uten at vi har henvendt oss til dem. At vi har så proffe nettsider, at de blir sånn «Åja, en av oss.» Når andre konsultentselskaper anerkjenner oss som en som kan konsultere dem på likestilling. Men vi kunne sikkert vært mer synlige i media. Mer «på».

Det ligger til rette for at likestilling får den posisjonen det trenger for at vi skal komme videre i dette samfunnet. Så jeg tror vi er enda sterkere, men jeg tror det når et smertepunkt snart, på hvor stor man kan bli, og være i Steigen. Vi kan kanskje ikke bli femtipersonsbedrift her ute.

Mari Aarbakke, Seniorrådgiver på KUN

Til tross for en god alder, er KUN fremdeles beundringsverdig omstillingsdyktig og aktuell. KUN setter viktige temaer på agendaen, er med å sette dagsorden. Jeg ønsker KUN lykke til videre i de neste 30 år med å informere, finne ny kunnskap, dele kunnskapen og lære oss opp.

Aase Refsnes, ordfører i Steigen

**Jeg håper at vi en vakker dag
kan legge vekk alle fordommene
og all frykten og bare le av folk.**

Arne Næss

Snipp snapp snute

Nå er vi delvis ute, men vi som har skrevet denne boka har også jobbet på KUN i mange år. Hva har vi lyst til å si, som ikke er nevnt til nå? Hva har KUN vært for oss?

Maria

Mange av historiene som er kommet frem i boka er veldig gjenkjennelige. Det har vært et eventyr, både spennende og rørende å få jobbe med historien til KUN, snakke med folk som har delt sin KUNskap.

Å bli ansatt som praksisårsstudent på KUN i 2002, rett etter studier i samfunnsplanlegging og lokalsamfunnsforskning i Tromsø, var veldig formende for meg. Med skrekkblandet fryd fikk jeg mye ansvar i lokalsamfunnsanalyse av Nord-Salten og arrangering av lobbykurs. Autoritetsrespekt var det bare å pille av seg. Penger måtte søkes, telefoner tas, møter rigges, nettverk bygges.

To måneder inn i praksisåret fikk jeg reise til KUNs søsterorganisasjon i Sør-Afrika sammen med Marit og Ingunn. Møtet med sterke kvinner i townships, krisesentre, media, å få oppleve den Sør-Afrikanske nasjonalforsamlingen, Mandelas fengselscelle på Robben Island, se sebra og pingviner. Alt dette er minner som sitter for resten av livet, og det fikk KUN til å ose av verden og vidsyn.

Senere fikk jeg også jobbet med landbruk, som jeg er vokst opp med, om enn på en ny måte i prosjektet «Er bonden alene». For en drøm å få reise rundt og intervju folk om livet deres på gården!

Det viktigste ved KUN for meg, er kanskje likevel inspirasjonen fra dem jeg jobbet sammen med. Enn at det gikk an å skape jobben sin selv! Og det en så variert og spennende jobb. Komme opp med ideer man tror på, diskutere dem bedre, få dem ned på papir, søke og motta penger – bruke livet sitt på noe følt meningsfylt. Det var avhengighetsskapende, noe jeg har tatt med meg i videre i livet.

Viktig var det også, som nyutdannet Steigenjente og førstegenerasjonsstudent i egen familie, å kunne flytte tilbake til et samtalemiljø jeg følte meg hjemme i. På KUN var det lite slarv i lunsjpausene. Her ble jeg utfordret i kreative samtaler om politikk, nyheter, nye ideer. Jeg hadde nok ikke flyttet tilbake i så ung alder, hadde det ikke vært for KUN. Med noen avbrekk ble jeg også på huset frem til 2015, de siste årene riktignok som PhD-student ansatt hos Nord Universitet i Bodø. Ikke desto viktigere var det da å få dele kontor med andre som jobbet på lignende måte. KUN er på ingen måte et luftslott, men der er det helt innafor å jobbe med litt luftige tanker.

Lindis

Jeg kom til KUN i 2003. Med en fersk cand.polit i sosialantropologi i bagasjen søkte jeg alt som fantes av jobber, men det var ikke før en annonse i Dagbladet fanget blikket mitt at jeg virkelig ønsket å få et ja. Etter et jobbintervju som skled rett over i jobbtilbud satt jeg på båten i 25+ med blikkstilte hav og småhval som fulgte oss tilbake til Bodø. Hva hadde jeg sagt ja til? Noen år senere fant jeg CVen min i en hylle på kontoret, med «Sos.ant – kan urfolk?» «Mannen kan fisk?» notert i marginen.

Kastet inn i «fiskeriprojektet» lærte jeg kjapt å si «Women's Participation in Decision-making Processes in Arctic Fisheries Resource Management» (si det tre ganger kjapt?) uten å miste pusten. Jeg måtte, som flere sier, lære meg alt fra prosjektledelse til cocktailprat, og helst se ut som at jeg visste hva jeg gjorde hele tiden.

Nesten 20 år senere har jeg lært det som kanskje er enda viktigere – at det ikke er så farlig at noen skjønner at du er i en læringsprosess. Det er ikke mange som blir 20 år i samme jobb i disse dager, men å være faglig medarbeider, så rådgiver og så seniorrådgiver på KUN har vært mer enn tittelendringer. Hvert prosjekt er nytt, gir nye innspill, ny læring og nye spark bak til å gjøre mer, lære mer, treffe nye mennesker og finne ut hva en situasjon innebærer.

«Innsikt for endring» er på en måte oppsummeringen av 30 år med KUN, og jeg håper KUN fortsatt trengs om nye 30 år, for er det noe feminismen har lært oss er det at det som er strålende bra for noen kan være bygget på at andre ikke har det bra. Det må vi gjøre noe med!

Huskelista er jo enkel:

- **Handler det om folk?**
- **Er det forskjell mellom grupper?**
- **Er disse forskjellene forenelige med våre målsettinger?**
- **Hvor viktig er det å endre?**

Tusen takk for at vi fikk tillit og anledning til å dykke ned i KUNs rike skattekasse. Takk til alle vi har intervjuet, som har gitt av sin tid, sine minner. Takk til Linn Braseth Gulliksen som intervjuet tospannet Marit og Berit «for oss» i Likestillingssenteret KUNs Jubileums-podcast del 1 og 2. Sitatene som er brukt i denne boka er organisert etter tema.

En særlig takk til Vidar for grafisk design og for visjonen «innsikt for endring», og til Thea som har tegnet og gjort historiene som fortelles levende og enda mer fargerike enn de allerede var.

Med KUNs energi og tilpasningsevne for «den gode sak», menneskers likeverd, er vi blitt enda sikrere på at stiftelsen vil leve godt alle sine dager. Strømmen kan endre styrke, finne nye leier og stadig dannes bakevjer, men den stopper ikke opp. Lykke til videre!

***Vær den forandringen
du ønsker å se i verden.***

Mahatma Gandhi

Mangfoldsbriller

Har du fått på deg mangfoldsbrillene nå? Lært deg, som geitekillingen, viktigheten av å telle han, hen og hun? Mulighetene og verdien av å sikre at alle er med?

Du kan øve deg på ansattelista til KUN gjennom tretti år. Av det du kan lese her, tror du KUN selv godt kvalifiserer for stempelet «Likestilt arbeidsliv» som Mari W snakket om i kapitlet «Å gjete katter»?

Ansatte på KUN 1991-2021

Berit Woie-Berg (1991-2003, 2008)
Marit Alsaker Stemland (1991-2012)
Eva Isaksen (1991-2020)
Bjørn Stemland (1992-1993)
Eldbjørg Lagård (1992-1998)
Terje Bakken (1992-1993)
Aasta Aalo (1992)
Nina Lund (1992-1993)
Ingrid Fylling (1992-1993)
Brynhild Stensland (1993-1994)
Rolf Kent Nilsen (1993)
Nordis Pettersen (1994-1996)
Birgit Nilsen (1994)
Hannele Jakunaho (1994-1996)

Eva Brennvik (1994-1996, 1998-2013)
Anita Normann (1995)
Magne Berg (1995)
Liv Toril Pettersen (1995-1998)
Janne Hansen (1996-2000)
Anniken Isaksen (1996-1998)
Hilde Strand (1996)
Britt Elin Stene (1997-1999)
Unni Gylseth (1997-2014)
Therese Nyborg (1997)
Åse Texmo (1997-1998)
Lisbeth Aarvik (1997-1998)
Ingunn Limstrand (1997-2003)
Hilde Solbakken (1997)

Bjørg Skotnes (1997-1998)
 Sylvi Liljegren (1997)
 Ellen Gregussen (1998-2000)
 Lars Smeland (1998)
 Hanne Eriksen (1999-2000)
 Inger Olsen (1999)
 Gro Anita Mortensen (1999)
 Inger Pettersen (1999)
 Mari Wattum (2000-)
 Line Jensen (2000-2011)
 Gry Bårnes (2000-2002, 2009-2014)
 Jorunn Breive (2000-2003)
 Torill Monstad (2000)
 Torill Aas (2000-2002)
 Mari Grut (2000-2002)
 Ellen Gabrielsen (2002-2003, 2007-2017)
 Tordis Sofie Langseth (2002-2004)
 Bente Berg Sivertsen (2002-2003, 2013-2014)
 Maria Monasdatter Almli (2002-2004, 2007-2014)
 Sigrid Pickhardt (2002-2003)
 Lindis Sloan (2003-)
 Bente Aasjord (2003, 2005-2007)
 Lise Østby (2004-2006)
 Marta Valdés (2004-2006)
 Marit Vardehaug (2005)
 Rose-Mari Moen (2006-2008, 2013-2015, 2017)
 Karin Hovde (2006-)
 Marit Aure (2007-2008)
 Bjørn Øwre (2008-2010)
 Bjørnar Andreassen (2009-2011)
 Marianne Eidem Fostervold (2009-2013)
 Gunhild Thunem (2009-2017)
 Marte Taylor Bye (2010-)
 Kåre Pickhardt (2010-)
 Mari Helenedatter Aarbakke (2011-)
 Tore Vånge (2011-2013)
 Nicolette van der Reep (2011-2013)
 Linn Cecilie Rotvold Bylund (2013-)
 Helga Eggebø (2014-2017)
 Elisabeth Stubberud (2016-2019)
 Deniz Akin (2017)
 Henning Overholdt Pedersen (2017-2021)
 Minela Košuta (2018-)
 Tanya Skjønhau (2018-)
 Marianne Gulli (2018-)
 Nezihat Bakar (2019-2021)
 Fredrik Langeland (2019-2021)
 Anette Grunnet (2020-2021)
 Linn Braseth Gulliksen (2020-)
 Linda Rindahl (2021-)
 Ida Skramstad (2021-)
 Kirill Gurvich (2021-)
 Anush Khadka (2021-)
 Helene Rød (2021-)

Har du talt opp? Hva synes du? Stod det til stryk?

Kanskje er det ikke så enkelt likevel?

Husk alltid at det er mye ved mennesker du ikke kan lese av tall eller navn.

***Pippi Langstrømpe har betydd mer
for likestillingen i Norge enn all
verdens offentlige utredninger.***

Åse Kleveland

Likestilling skjer ikke av seg selv

I denne boka blir du kjent med mennesker og organisasjoner som har bidratt til å gjøre Norge og verden mer likestilt de siste tretti årene. Historiene går ut ifra et litt uvanlig hus i fjæra i en fjord i Nordland.

Likestillingssenteret KUN, en gang stiftet som Kvinneuniversitetet Nord, ble etablert i kjølvannet av den store feministiske bølgen på 70-tallet. På åtti- og nittitallet skulle idealene om likestilling gjøres om til praktisk og politisk likestillingsarbeid, og noen måtte gjøre jobben. Målet var å gjennomsyre politikk, offentlige tjenester, næringslivet og hele samfunnet med målene om likeverdige liv for flest mulig.

Hvor begynner man, og hvordan har det gått?
Hva driver dem som jobber med likestilling og er vi snart likestilte nok?

Likestillingssenteret KUNs eventyrlige historie er også fortellingen om å gjøre drøm til virkelighet og erfaringen med å drive en kompetansearbeidsplass på et litt uventet sted. Ikke minst er det historien om å leve nye liv på landet.

Innsikt kan gi endring

likestillingssenteret

KUN

innsikt for endring

www.kun.no

